

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS

2025–2029

Vaala

LUONNOLLINEN VALINTA

Johdanto

Laaja hyvinvointikertomus on osa kuntamme strategista johtamista. Tämä asiakirja on työväline, jonka avulla voimme suunnitella, edistää, seurata ja arvioida kunta-laistemme hyvinvoinnin ja terveyden tilaa, raportoida niistä sekä seurata niiden kehitystä. Kuntalain 1§:n mukaan kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tekeminen perustuu lakiin. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon järjestämisestä koskevan lain 6. §:n mukaan kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Lain mukaan kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin

ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Meillä Vaalan kunnassa poikkihallinnollisen hyvinvointityön koordinointi- ja johtovastuu on hyvinvointiosastolla. Hyvinvointiosasto toimii hyvinvointilautakunnan alaisuudessa. Hyvinvointilautakunnan tehtävänä on johtaa ja kehittää poikkihallinnollista hyvinvointitoimialaa sekä vastata ennaltaehkäisevien hyvinvointipalvelujen ja -toimintojen asukaslähtöisestä järjestämisestä. Lautakunta seuraa ja arvioi palvelujen ja toimintojen vaikuttavuutta ja huolehtii siitä, että asukkaat ja käyttäjät saavat mahdollisuuden osallistua palveluiden ja toimintojen suunnitteluun ja kehittämiseen. Vaalassa kunnanvaltuusto hyväksyy valtuustokaudeksi laaditun laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman.

Tämän hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadintaan on osallistettu eri tahoja niin poikkihallinnollisesti

Tämä asiakirja on työväline, jonka avulla voimme suunnitella, edistää, seurata ja arvioida kunta-laistemme hyvinvoinnin ja terveyden tilaa, raportoida niistä sekä seurata niiden kehitystä.

kuin myös esimerkiksi eri-ikäisiä kuntalaisia on koottu yhteen työskentelemään ryhmissä. Osallistamista ja asiakirjan laadinnan prosessia kuvataan tarkemmin myöhemmin tässä asiakirjassa.

Vaalan kunnan voimassa oleva kuntastrategia arvoineen on kytketty vahvasti tämän asiakirjan hyvinvointisuunnitelma-osioon. Tällä halutaan osaltaan vahvistaa ja edesauttaa sitä, että strategia elää aidosti mukana Vaalassa tehtävässä, eri ikäisiä kuntalaisia koskevassa poikkihallinnollisessa hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävässä työssä. Hyvinvointisuunnitelman strategiset kärkitavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan vuosittain talousarvion laadinnassa.

Sisällysluettelo

Osa 1: Hyvinvointikertomus valtuustokaudelta 2021–2025	4	Kulttuuri rakentaa yhteisöllisyyttä	21	Osa 3: Hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2025–2029	42
Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu	5	Nuorisotyö tukee kasvua ja osallisuutta	23	Johdanto	43
Hyvinvointityön yhteistyökumppanit ja -verkostot	6	Kirjasto – tiedon, kulttuurin ja kohtaamisten tila	24	Strategiset painopisteet	43
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteet Vaalan kunnassa	7	Kotoutumisen tukena Vaalassa	25	Lapset ja nuoret	45
Terveydenedistämisasiivisuus kuntajohdossa	8	Hyvä asuminen Vaalassa	26	Työikäiset	47
Sote ja pelastustoimi kunnilta hyvinvointialueille	9	Työllisyys luo elinvoimaa	27	Ikäihmiset	49
Vaikuttava ja osallistava Vaala	10	Osa 2: Väestön hyvinvoinnin tila	30	Liitteet	50
Yhdistykset ja elinvoimaiset kylät osana kunnan hyvinvointityötä	11	Väestörakenne ja -ennuste Vaalassa	31	Vaalan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2025–2029	51
Valtuustokauden 2021–2025 hyvinvointityön strategiset painopisteet	12	Asuminen Vaalassa	32		
Ikäihmisten kotona pärjääminen	13	Turvallisuus	33		
Koulukiusaaminen	14	Koulutus ja työllisyys	34		
Yksinäisyys	15	Huono-osaisuus Vaalassa	35		
Ehkäisevä päihdetyö	16	Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi	36		
Taloudellinen hyvinvointi	17	Nuorten hyvinvointi	37		
Liikunta edistää hyvinvointia ja terveyttä	18	Työikäisten hyvinvointi	38		
Vaala kutsuu virkistymään ja harrastamaan	20	Ikäihmisten hyvinvointi	39		
		HYTE-kerroin, tulosindikaattorit	40		
		Yhteenveto ja johtopäätökset	41		

OSA 1

**HYVINVOINTIKERTOMUS VALTUUSTOKAUDELTA
2021–2025**

Vaala

LUONNOLLINEN VALINTA

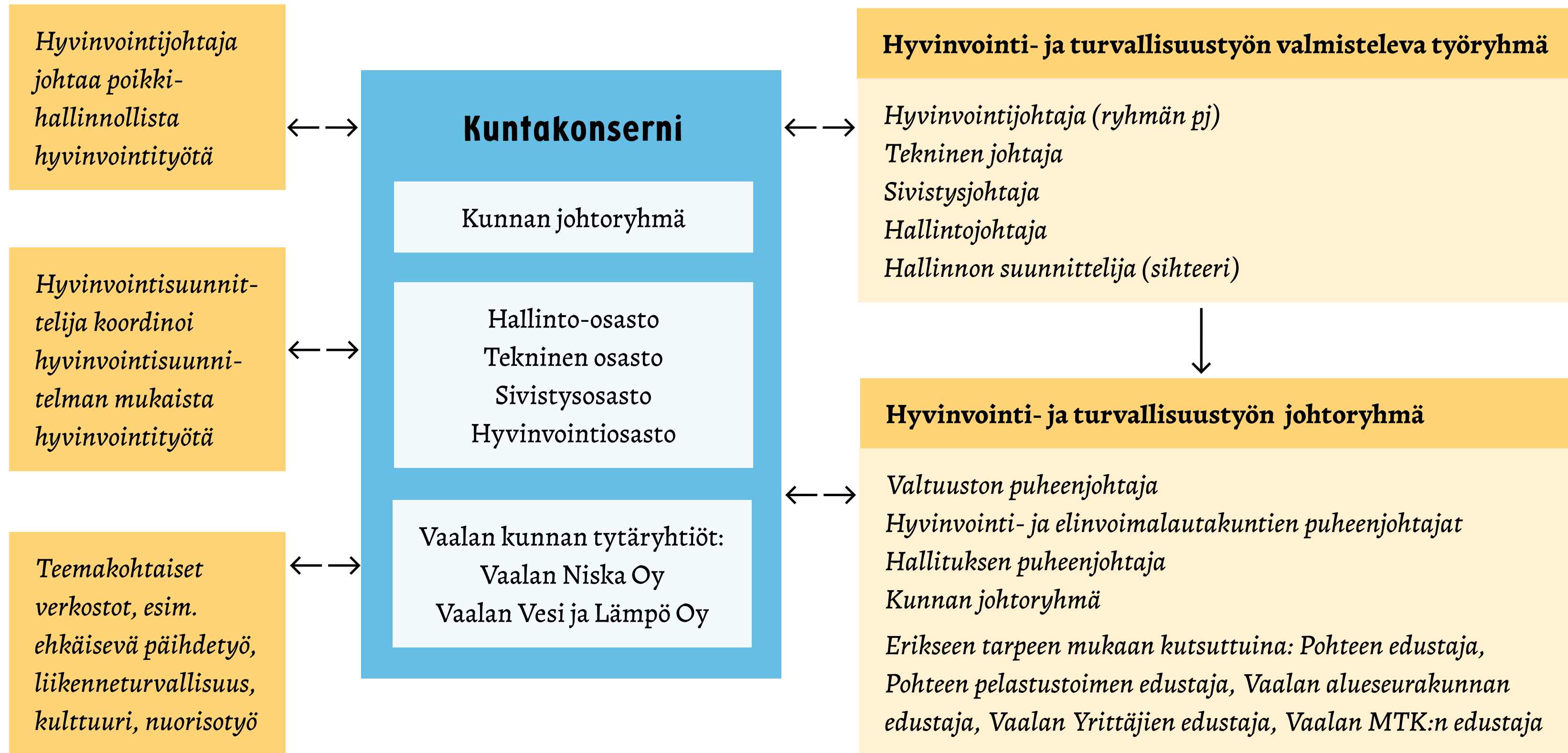
Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu

Hyvinvointityön yhteistyökumppanit ja -verkostot

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteet Vaalan kunnassa

Hyvinvointi- ja turvallisuustyön johtoryhmän tehtävänä on varmistaa kunnan sisäinen poikkihallinnollinen yhteistyö sekä kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhdyspinta- ja yhteistyö hyte:n osa-alueilla.

HyTu-johtoryhmän tehtävänä on myös varmistaa ja huolehtia siitä, että hyvinvointi- ja turvallisuustyön eri osa-alueilla on yhteys kunnan toimintaan sekä kunnan strategiseen ja taloudelliseen suunnitteluun.

Hyvinvointi- ja turvallisuustyön johtoryhmä toimii myös vastaavana toimielimenä lakisääteisten ehkäisevän päihdetyön tehtävien järjestämisestä Vaalan kunnassa. Hyvinvointi- ja turvallisuustyön valmisteleva työryhmä valmistelee Hyvinvointi- ja turvallisuustyön johtoryhmän kokouksiin tulevat asiat.

Khall 02.09.2025 § 162

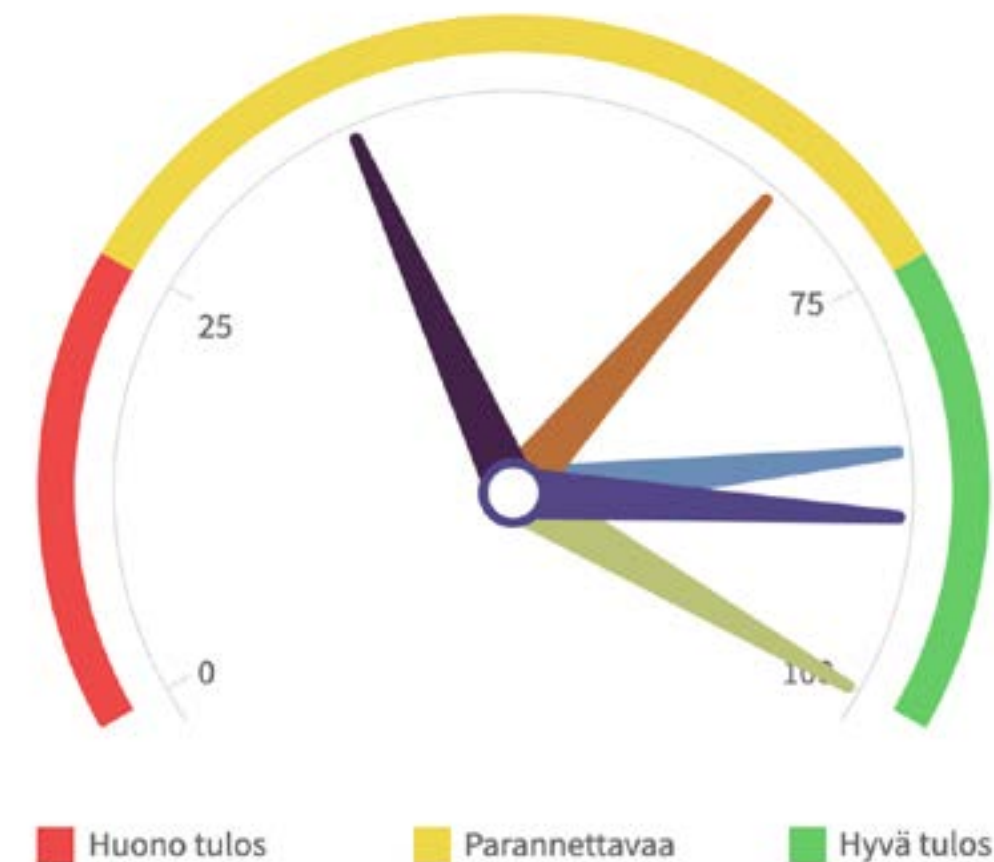
Terveydenedistämisen aktiivisuus kuntajohdossa

Terveydenedistämisen aktiivisuus kuntajohdossa

Vaala saa hyvät pisteet erityisesti voimavaroista sekä sitoutumisesta kuntalaisten terveyden edistämiseen. Kuntalaisten osallisuus huomitaan monessa kohdassa, mutta kunnassa ei ole erillistä osallisuusohjelmaa. Kehitettävää on myös seuranta- ja tarveanalyysissä ja jatkossa onkin syytä raportoida valtuustolle säännöllisesti kuntalaisten hyvinvointiin liittyvistä asioista kuten terveydentilasta, elintavoista ja koetusta osallisuudesta. Vaalassa ei ole myöskään systemaattisessa käytössä päätösten valmistelun yhteydessä ennakkovaikutusten arviointia, mikä tulee ottaa huomioon uudella valtuustokaudella.

Lue lisää

[Tulokset, Vaalan kuntajohto – TEAviisari](#)

Kuntajohto

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus

Aineisto päivitetty 01.10.2025

Sote ja pelastustoimi kunnilta hyvinvointialueille

Organisatorinen ja hallinnollinen muutos sekä siihen liittyvää itsearviointia

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä pelastustoimi siirtyivät kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alusta. Tästä isosta, hallinnollisesta ja organisatorisesta muutoksesta huolimatta kunnilla on edelleen Kuntalakiin perustuva vastuu huolehtia asukaidensa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä. Vaalan kunta on tehnyt tiivistä yhteistyötä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden yhdyspinnoilla Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa vuosien 2023–2025 aikana.

Yhteistyö, yhteistyön rakenteet ja yhteistyön tekemisen muodot ovat kehittyneet kyseisellä ajanjaksolla, mutta niissä on edelleen kehitettävää paikalliset olosuhteet ja käytettävissä olevat resurssit huomioiden. Samoin esimerkiksi yhteinen tietopohja yhteisen tilannekuvan luomiseksi ja ylläpitämiseksi sekä tarvittavien toimenpiteiden määrittämiseksi kaipaa vielä osin kehittämistä. Yhteistyön ja yhdessä toimimisen, työn tuloksellisuuden sekä ennen kaikkea yhteisten asukkaiden näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista, että strategisissa tavoitteissa

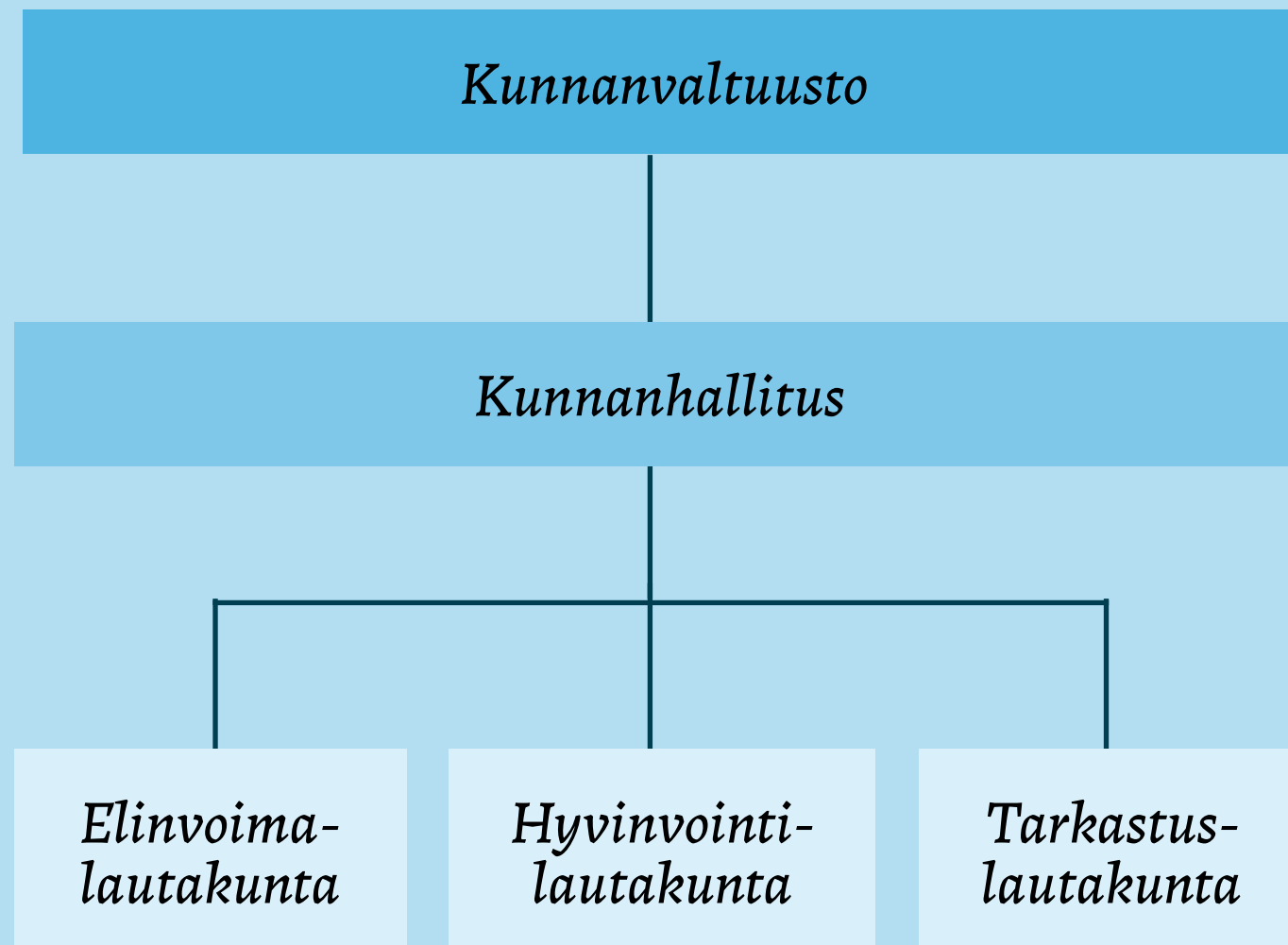
olisi mahdollisimman paljon yhdenmukaisuutta. Yhteisten tietopohjien, ajantasaisen tilannekuvan sekä toimivien yhteistyörakenteiden ja -toimintamallien avulla tämä tavoite on mahdollista saavuttaa toivottavasti nykyistäkin paremmin. Toimintamalleja ja -käytäntöjä kehittäessä on tärkeää huomioida kuntien heterogeenisyys sekä se, että dialogi esimerkiksi lakisääteisissä hyvinvointialueen ja kuntien välisissä hyteneuvotteluissa on aitoa, ratkaisukeskeistä sekä molempien osapuolten asiantuntemusta omasta toimintakentästään arvostavaa.

Yhteistyön ja yhdessä toimimisen, työn tuloksellisuuden sekä ennen kaikkea yhteisten asukkaiden näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista, että strategisissa tavoitteissa olisi mahdollisimman paljon yhdenmukaisuutta.

Vaikuttava ja osallistava Vaala

Päätöksentekotoimielimet

Vaikuttamistoimielimet

Kehittäjäasukas-malli

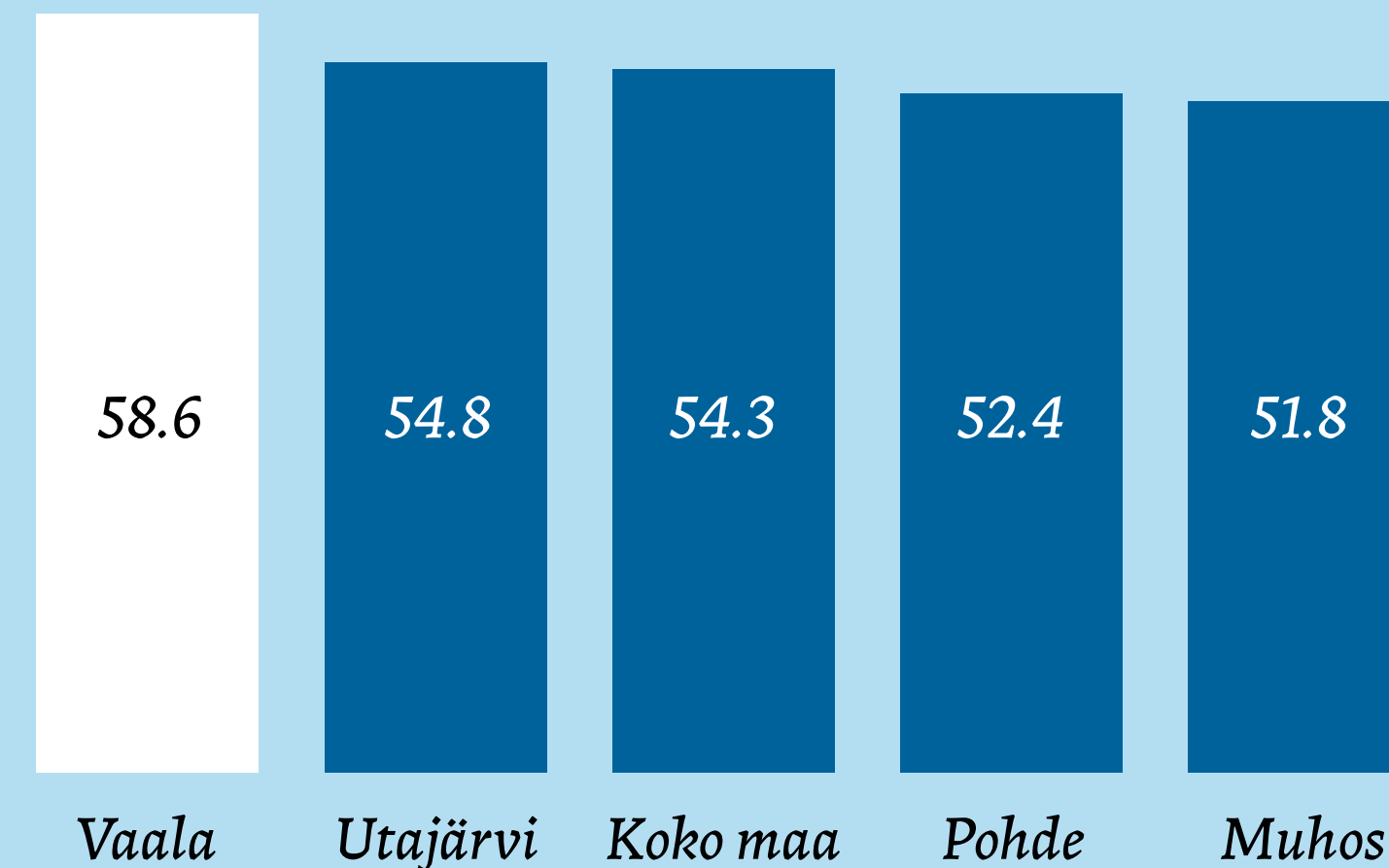
*Kehittäjäasiakkaasta
kunnan kehittäjäasukkaaksi*

Osallistava budjetointi

10 000 €

vuosittain

Äänestysaktiivisuus % kuntavaaleissa 2025

Lähde: THL Sotkanet

Yhdistykset ja elinvoimaiset kylät osana kunnan hyvinvointityötä

Vaalan kunnassa on keskustaajaman lisäksi useita elinvoimaisia kyliä, joissa toimivilla yhdistyksillä on erityisen tärkeä rooli kylien hyvinvoinnin lisäämisessä ja ylläpitämisessä. Vaalan kyliä ovat Jaalanka, Kankari, Manamansalo, Säräisniemi, Veneheitto, Suutarinkylä, Pelso, Neittävä, Jylhämä, Nuojua, Järvikylä, Oterma ja Enonlahti-Salmenranta.

Yhdistykset vahvistavat yhteisöllisyyttä, vähentävät yksinäisyyttä ja edistävät osallisuutta toimintansa kautta. Luokuisat Vaalan yhdistykset järjestävät erilaisia tapahtumia, joihin myös ne asukkaat, jotka eivät ole yhdistystoiminnassa mukana, voivat osallistua. Yhdistysten rooli erityisesti sivukylillä on suuri, sillä heidän toimintansa tavoittaa

niitä henkilöitä, joita kaikki kunnan järjestämä toiminta ei muuten tavoittaisi esim. pitkän välimatkan vuoksi.

Järjestöyhdys henkilön tehtävää kunnassa on ryhdytty hoitamaan systemaattisesti joulukuussa 2023, jolloin rooliin nimettiin vapaa-ajanohjaaja. Ennen tätä järjestöjen asioita on hoidettu hyvinvointiosaston palvelusihteerin, hyvinvointikoordinaattorin sekä hyvinvointijohtajan toimesta. Järjestöyhdys henkilö viestii yhdistyksille heille kuuluvista asioista, kutsuu yhdistykset koolle vähintään kaksi kertaa vuodessa ja toimii viestin välittäjänä yhdistysten ja kunnan välillä.

Talousarvioon varatut yhdistysavustukset

TA 2022	TA 2023	TA 2024	TA 2025
61 000	76 000	97 000	80 000

110

rekisteröitynyttä yhdistystä,
joiden kotikunta on Vaala

Lähde: PRH yhdistysrekisteri 17.6.2025

Valtuustokauden 2021–2025 hyvinvointityön strategiset painopisteet

Painopiste 1

Ikäihmisten kotona pärjääminen

Ikäihminen pärjää halutessaan kotonaan mahdollisimman pitkään

Painopiste 2

Koulukiusaaminen

Koulukiusaaminen vähenee ja lasten sekä nuorten turvallisuuden tunne lisääntyy

Painopiste 3

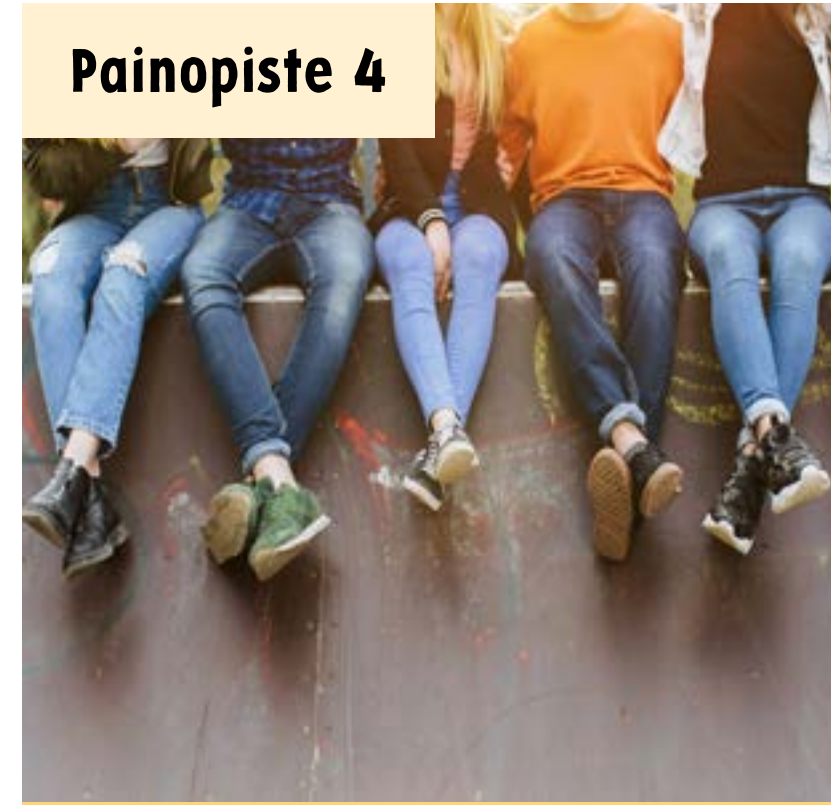

Yksinäisyys

Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä

Painopiste 4

Ehkäisevä päihdetyö

Kuntalaisella on mahdollisuus edistää monipuolisesti terveellisiä elintapojaan

Painopiste 5

Taloudellinen hyvinvointi

Sosioekonominen asema ei määritä kuntalaisen mahdollisuuksia

Ikäihmisten kotona pärjääminen

Kaikille avoimet Olohuoneet kohtaamispaikkoina

Olohuoneet ovat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, joissa kuntalaisilla on mahdollisuus tavata toisiaan. Koronarajoitusten vuoksi vuonna 2021 kohtaamispaikkatoimintaa järjestettiin aluksi digitaalisesti Teamsin välityksellä seurakunnan ja kunnan yhteisissä Ikäihmisten viikon hetkissä.

Pandemian hellittäessä otetaan, kaikille avoimia Olohuoneita alettiin syksyllä 2021 järjestämään Veneheitossa, Suutarinkylässä ja keskustassa. Vuonna 2022 Olohuone-toiminta laajentui myös Nuojuulle ja toimi siellä kunnes kokoontumispaikkana toiminut asemarakennus purettiin. Säräisniemellä Olohuone on aloittanut vuonna 2023. Toiminnan laajenemisen haasteena on ollut tarkoituksenmukaisten tilojen puute.

Näissä onnistuttiin

- Maksuttomat ohjatut kuntosalivuorot yli 65-vuotiaille
- Rokuan uintiretket
- Hyvät hiihtoladut ja ulkoilureitit sekä niiden kunnossapito
- Voimaa vanhuuteen – ohjelman toimenpiteet mm. kotiin jaettavat jumppaohjeet
- Olohuone-kohtaamispaikkatoimintaa keskustaaajamassa ja sivukylillä
- Esteettömyyden edistäminen esteettömyyskartoituksen pohjalta
- Matalan kynnyksen puuistojummat ja muu ryhmäliikunta
- Kenkien liukuesteiden ja hiekoitussoran jakaminen kaatumisten ehkäisyksi
- Kirjaston lainattavat liikuntavälineet

Näitä ikäihmiset toivovat

- Tietoa yritysten palvelutarjonnasta esim. siivousapu, kauppa-apu jne.
- Tietoa, miten hakea erilaisia tukia esim. Kelalta ja kuka voi auttaa prosessissa
- Sivukylien tiet parempaan kuntoon

Esteettömyyden edistämistä kunnassa vietiin eteenpäin vanhus- ja vammaisneuvoston aloitteesta ja vuosina 2021–2022 kunnassa toteutettiin esteettömyyskartoitus. Selvitystyötä jatkettiin Kunta olemme me -hankkeen puitteissa, jossa siihen tartuttiin kuntalaisia osallistavin menetelmin. Kartoituksen yhtenä toimenpide-ehdotuksena oli Sahanrannan alueen esteettömyys, mikä lopulta poiki hankkeen vuosille 2024–2026.

Lähde: Meidän Vaala -tilaisuudet keväällä 2025

Koulukiusaaminen

Koulukiusaamisen kärkiteemaa on koordinoitu valtuustokaudella sivistystoimen vetämänä. Yhtenäiskoululla noudatetaan koulukiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja kiusaamistapausten selvittämiseksi Vaalassa kehitettyä kiusaamiseen puuttumisen toimintamallia.

Lue lisää

[Vaalan yhtenäiskoulun Kiusaamiseen puuttumisen \(KiPu\) suunnitelma 2020](#)

[Hyvinvointioppimisen suunnitelma 2023–2024](#)

[Koulupoissaolojen ennaltaehkäisyn ja niihin puuttumisen malli 2024–2025](#)

Näissä onnistuttiin

- KiPu-prosessit vähentyneet
- Kiusaamiseen puututaan tehokkaasti
- Amin Asikaisen vierailu koululla

Lasten ja nuorten ehdotuksia kiusaamisen ehkäisemiseksi

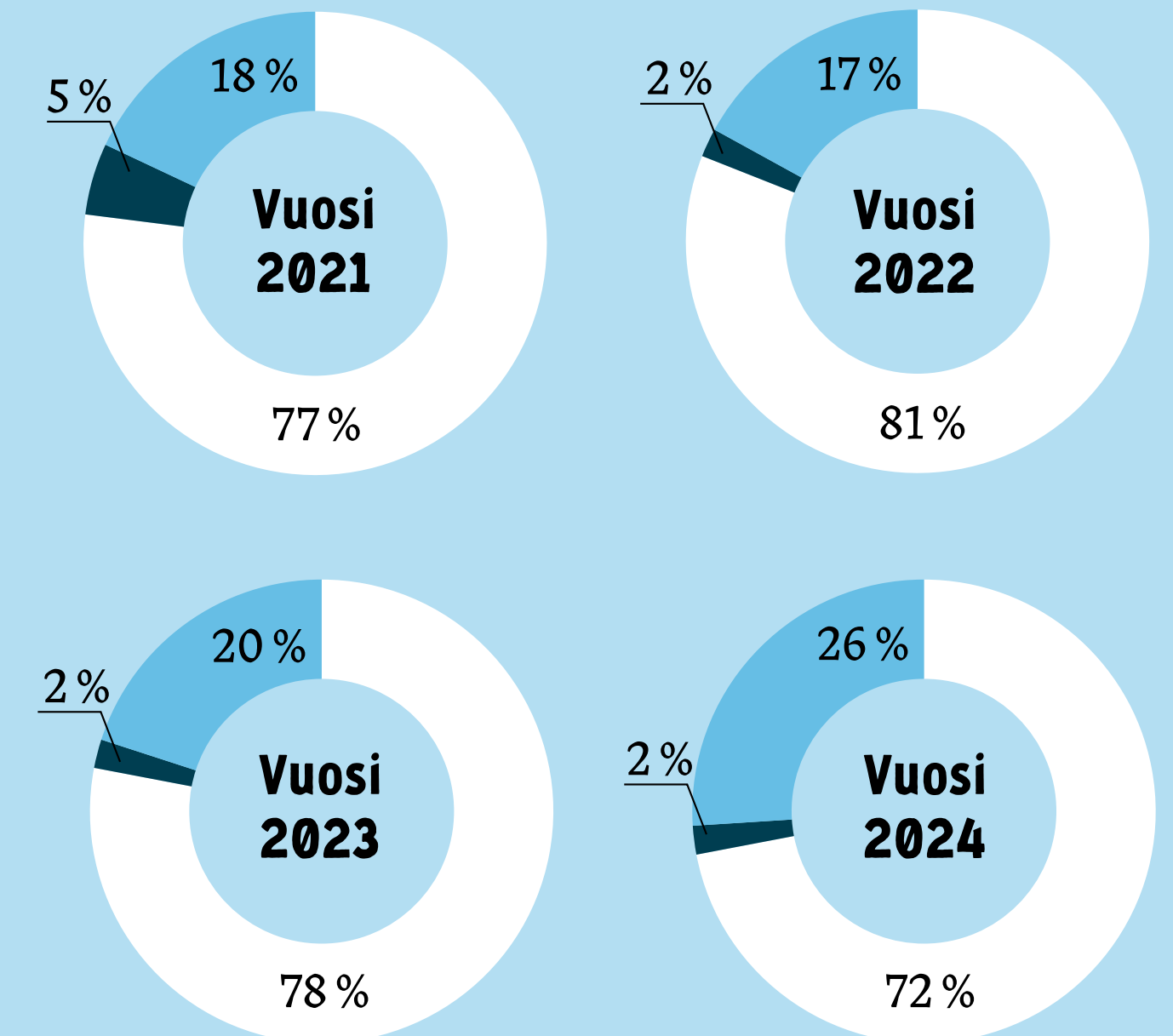

- Kaikki puuttuisi kiusaamiseen
- Ketään ei jätetä yksin
- Välituntipihalle penkki, minne voi mennä jos kiusataan ja ei halua puhua
- Kiusaajan ja kiusatun välillä jatkotoimenpiteet ja keskustelut
- Lisätään tietoisuutta kiusaamisesta
- Kokemusasiantuntijoiden kuuleminen
- Kerhoissa annettaisiin varoituksia huonosta käytöksestä ja useammasta kielto
- Jälki-istunnoissa keskusteltaisiin

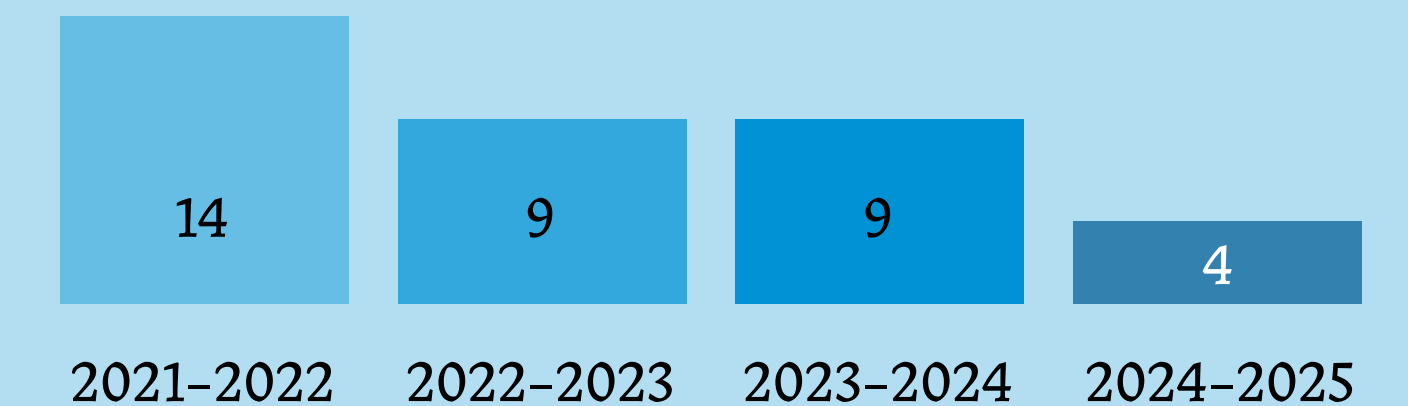
Lähde: Meidän Vaala -tilaisuudet keväällä 2025

Kiusaamiskysely (peruskoulu)

■ Ei kiusata ■ Kiusataan joskus ■ Kiusataan usein

KiPu-prosesseja lukuvuosittain

Yksinäisyys

Lapset ja nuoret

Näissä onnistuttiin

- Nuortenillat
- Nuortenklubi
- Kerhot
- Koulun keskeytystunnit
- Tapahtumat
- Vaalahallin rakentaminen
- 1-4 luokkalaisten kesäkerho koululla
- Mahdollisuus hakea päiväkotipaikkaa pienille koululaisille kesäajalle

Näitä lapset ja nuoret toivovat

- Uudet nuorisotilat
- Nuorisotilan ikärajat ja aukioloajat
- Nuorisoneuvoston kuunteleminen
- Enemmän harrastuksia, joukkuelajeja
- Ryhmäytymismatkoja/-tunteja

Työikäiset

Näissä onnistuttiin

- Tapahtumat
- Kehittäjäasiakastoiminta
- Etappi ja kirjasto kohtaamispaikkoina
- Perjantaimiitit
- Naisten illat
- HOP- ja VERTY-hankkeet
- Maksuttomat aamupalat
- Erilaiset keskustelutilaisuudet
- Vapaa-ajan ulkoilumahdollisuudet

Näitä työikäiset toivovat

- Kohtaamispaikkoja myös iltaisin
- Sivukyliltä paremmat liikenneyhteydet
- Lisää tapahtumia esim. yhteislaulua ja iltanuotiot

Ikäihmiset

Näissä onnistuttiin

- Olohuone-toiminta
- Vanhusten viikon ohjelma
- Kulttuuritapahtumat
- Kansalaisopiston kurssitarjonta
- Korona-ajan puhelinrinki

Näitä ikäihmiset toivovat

- Kuljetuksia sivukyliltä tapahtumiin tai kanava, missä voisi tarjota kyytiä / pyytää kyytiä
- Säräisniemen kylätalon kunnostustyöt

Lähde: Meidän Vaala -tilaisuudet keväällä 2025

Ehkäisevä päihdetyö

Valtuustokauden keskeisenä tavoitteena ehkäisevään päihdetyöhön liittyen on ollut kunnan perustettavan monialaisen työryhmän toiminnan käynnistyminen. Tavoitteen toteutumista on haastanut ehkäisevään päihdetyöhön kaavailtujen resurssien puute, sillä kotoutumisen edistämisen työtehtävät ovat vieneet hyvinvointisuunnittelijan työpanoksesta merkittävän osan. Työryhmän käynnistymistä on suunniteltu syksylle 2025 ja sen osalta myös ehkäisevän päihdetyön suunnitelma vuosille 2025–2029 tullaan kokomaan.

Lue lisää

[Vaalan ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2021–2025](#)

Työikäisten kohdalla erityisesti työelämän ulkopuolella olevien osallisuuden ja tarpeellisuuden kokemiseen on kiinnitetty huomiota. **VERTY – Vertaistukea, työllisyyden ja hyvinvoinnin edistämistä -yhdessä! -hankkeen (2020–2023) päätavoite oli tavoittaa vaalalaisia työttömiä ja työttömyysuhan alaisia henkilöitä, saada heidät toiminnan ja palveluiden pariin sekä ylläpitää ja parantaa heidän toiminta- ja työkykyään. Asiakkaita aktivoitiin mukaan hankkeen käytännön toimintaan 3 kertaa viikossa mm. luontoretkeilyyn, käsillä tekemiseen sekä ruuanlaittoon. Toiminnan kautta pyrittiin löytämään asiakkaille mielekästä ja itsetuntoa kohottavaa tekemistä.**

HOP – Hyvinvointia, osallisuutta ja pärjäämistä -hanke (2023–2025) tarjosi tukea, neuvoa sekä eväitä parempaan taloudelliseen hyvinvointiin, pärjäämiseen sekä osallisuuteen. Hankkeen kohderyhmänä olivat vaalalaiset työikäiset, erityisesti nuoret aikuiset, yhden vanhemman perheet sekä näiden kohderyhmien läheiset.

Näissä onnistuttiin

- Yhteistyö koulun kanssa mm. Hubu- ja Juteltaisko-päihdeoppituntien muodossa
- Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa: MiePä Väki- ja EPT-verkostot sekä Päihdetilannekysely
- Tapahtumat esim. Selvin päin kesään ja Viisaasti kesälomalle
- Nuortenillat ja Torstaiklubi
- Työikäisten perjantaimiitit (HOP)
- Etapin aamupalat (HOP)
- Olohuone -kohtaamispaikkatoiminta
- Hankkeilla hyvinvointia

Näihin tulee kiinnittää vielä huomiota

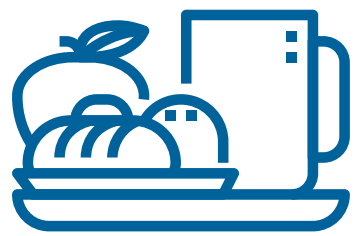
- Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kuntoon
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman tuominen osaksi laajaa hyvinvointikertomusta- ja suunnitelmaa

Lähde: Meidän Vaala -tilaisuudet keväällä 2025

Taloudellinen hyvinvointi

Kuluneella valtuustokaudella kunnassa on kiinnitetty huomiota erityisesti lapsiperheiden taloudelliseen hyvinvointiin. Tavoitteena on ollut, että jokaisella lapsella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

Keväällä 2025 maksuttomalle aamupalalle ilmoitautuneita lapsia ja nuoria on ollut yhteensä 50 eli 22,62 % yhtenäiskoulun oppilaista.

Valtuustokauden yhtenä tavoitteena on ollut tarjota kuntalaisille mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan, kulttuuriin ja monipuoliseen harrastamiseen. Suurin osa kunnan järjestämistä tapahtumista on maksuttomia.

Näissä onnistuttiin

- Maksuttomia palveluja kattavasti
- Vauva- ja tenavatuki vuodesta 2024
- Kuntalaiskortti
- Maksuton varhaiskasvatus vuodesta 2020
- Maksuton aamupala koululla vuodesta 2023
- Maksuttomat aamupalat Etapilla
- Kirjastolla skannaus sähköpostiin sekä virallisten asiakirjojen (esim. Kela, kunta, poliisi) tulostus ja kopiointi on maksutonta
- Kirjaston välinelainaamo
- Joulupuukeräys lapsiperheille
- Diakonin aamupuuro ja elintarvikejakelu
- Hop-hankkeen apu ja ohjaus
- Nuorten kesätyösetelien kohderyhmän laajeneminen myös 14-vuotiaisiin

Näitä toivotaan lisää

- Kohtuuhintaiset ja hyväkuntoiset vuokra-asunnot
- Aktiivisempaa yhteydenottoa työllisyyspalveluista
- Vähävaraisille ja lapsille tukea harrastamiseen esim. kansalaisopiston maksuihin
- Lisää työpaikkoja

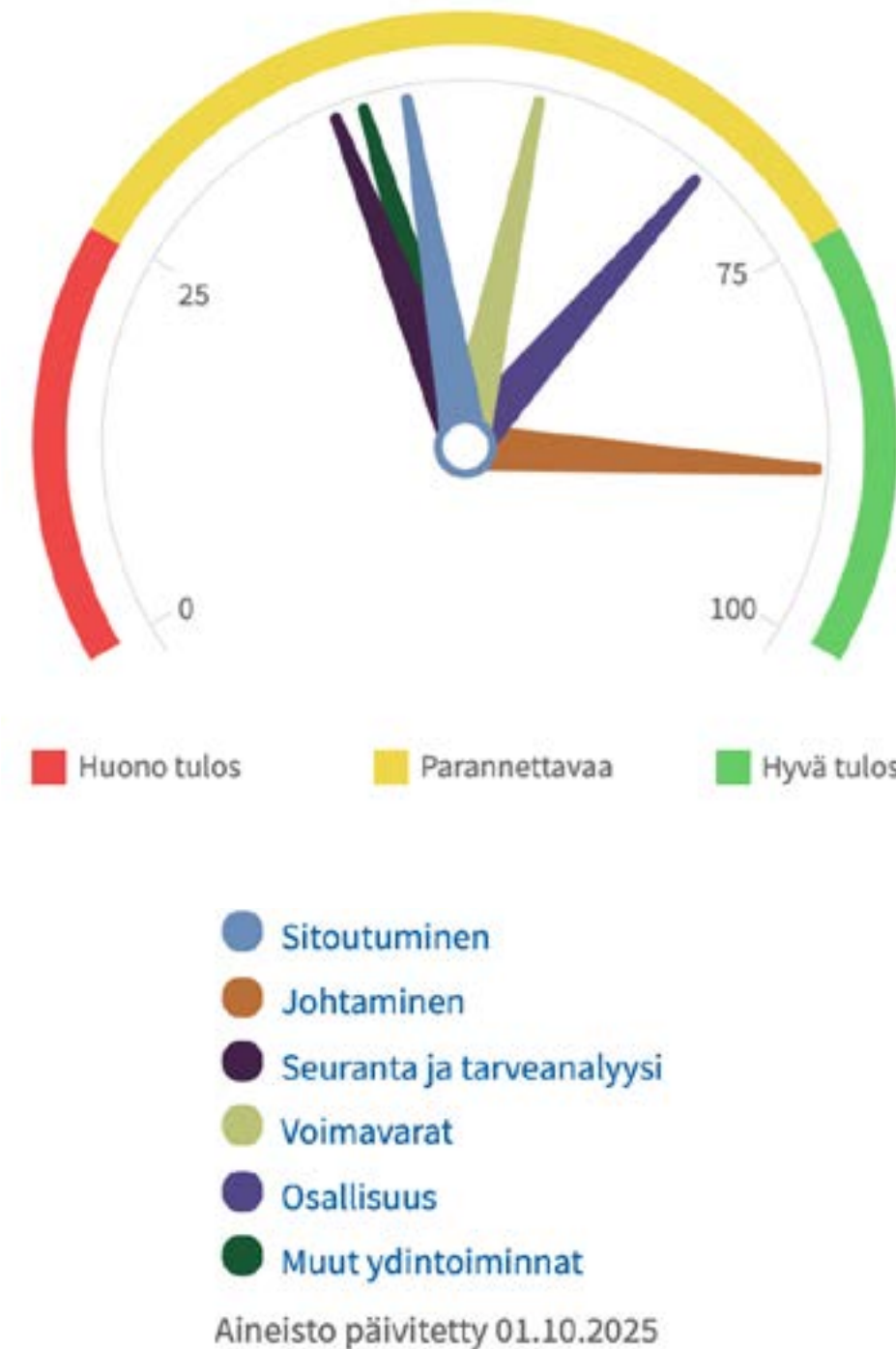
Lähde: Meidän Vaala -tilaisuudet keväällä 2025

Liikunta edistää hyvinvointia ja terveyttä

Vaalan kunnan tavoitteena on edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä sekä fyysistä aktiivisuutta tukemalla liikunnan harrastamista sekä vahvistamalla elinvoimaista kansalaistoimintaa paikallistasolla. Kunta tukee kuntalaisten liikkumista kehittämällä paikallista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, avustamalla kansalaistoimintaa ja tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä -palveluita.

Kunnan tuottamat omaehtoiset ja ohjatut liikuntapalvelut täydentävät paikallista liikuntatarjontaa, jota kansalaisopisto ja seurat tarjoavat. Kunnan liikuntapalveluiden toiminnan tarkoituksena on turvata liikuntamahdollisuuksia sellaisille henkilöille ja ryhmille, jotka eivät kuulu järjestötoiminnan piiriin tai joille seurat ja yhdistykset eivät kykene järjestämään toimintaa tai joita liikuntayritysten palvelut eivät tavoita.

Pienessä kunnassa yritysten tarjoamia liikuntamahdollisuuksia on vähän ja siksi kunnan ylläpitämät liikuntapaikat sekä yhteistyössä yhdistysten ja kansalaisopiston kanssa järjestettävät liikuntatapahtumat ja -ryhmät ovat todella tärkeitä.

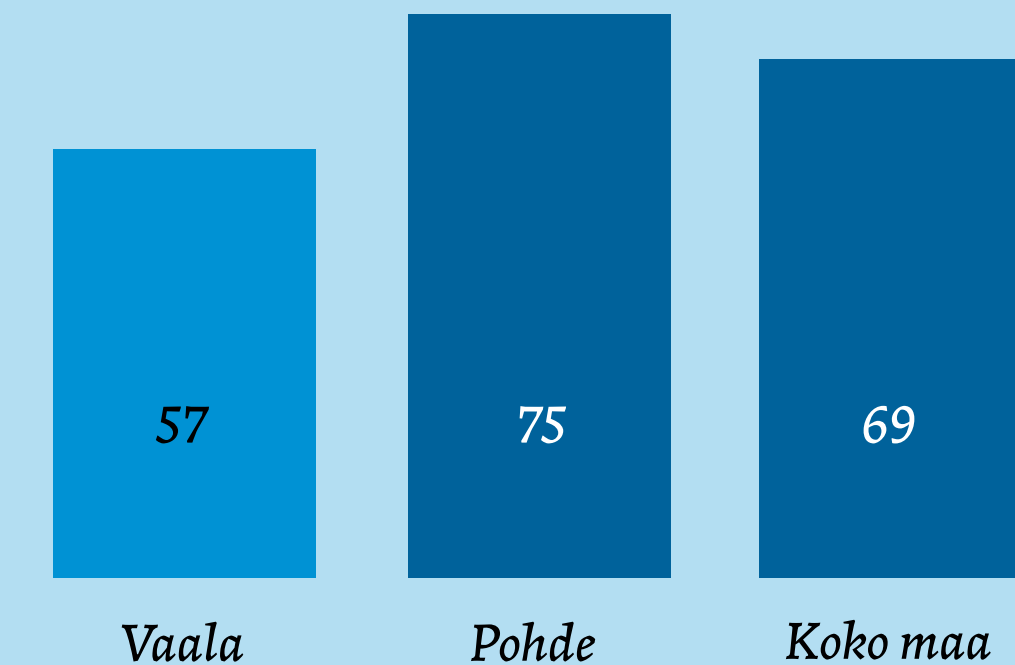
Lue lisää

[Tulokset, liikunta – TEAviisari](#)

Terveydenedistämisasiivisuus liikunnassa

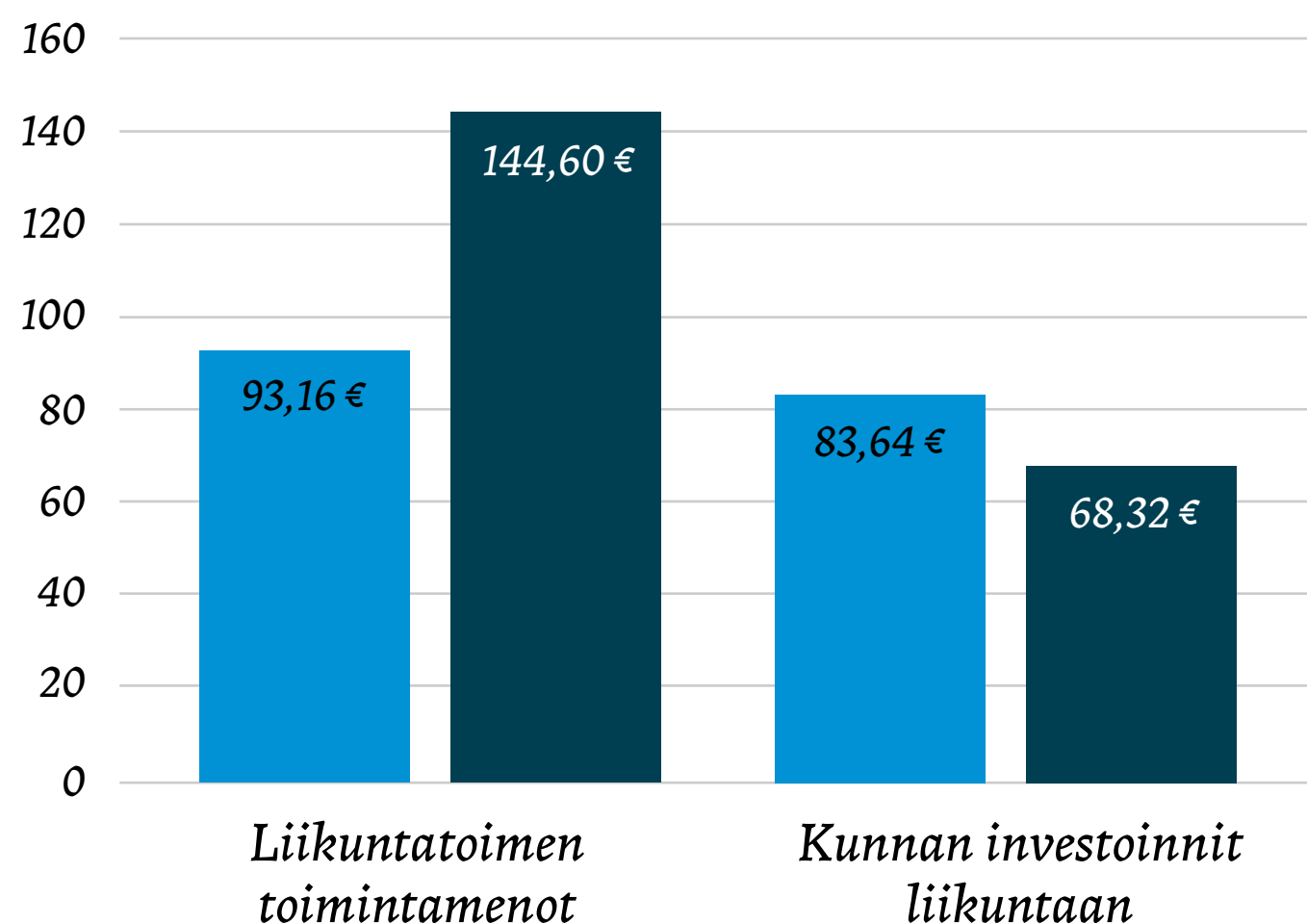
Vaala saa hyvät pisteet TEAviisarissa erityisesti johtamisesta. Kehitettävää on mm. liikunnan edistämässä strategiatasolla, vaikutusten ennakoarvioinnissa, seuranta- ja tarveanalyysissä sekä niiden esittelyssä.

Liikunnan edistäminen kunnissa – TEA, pistemäärä (2024)

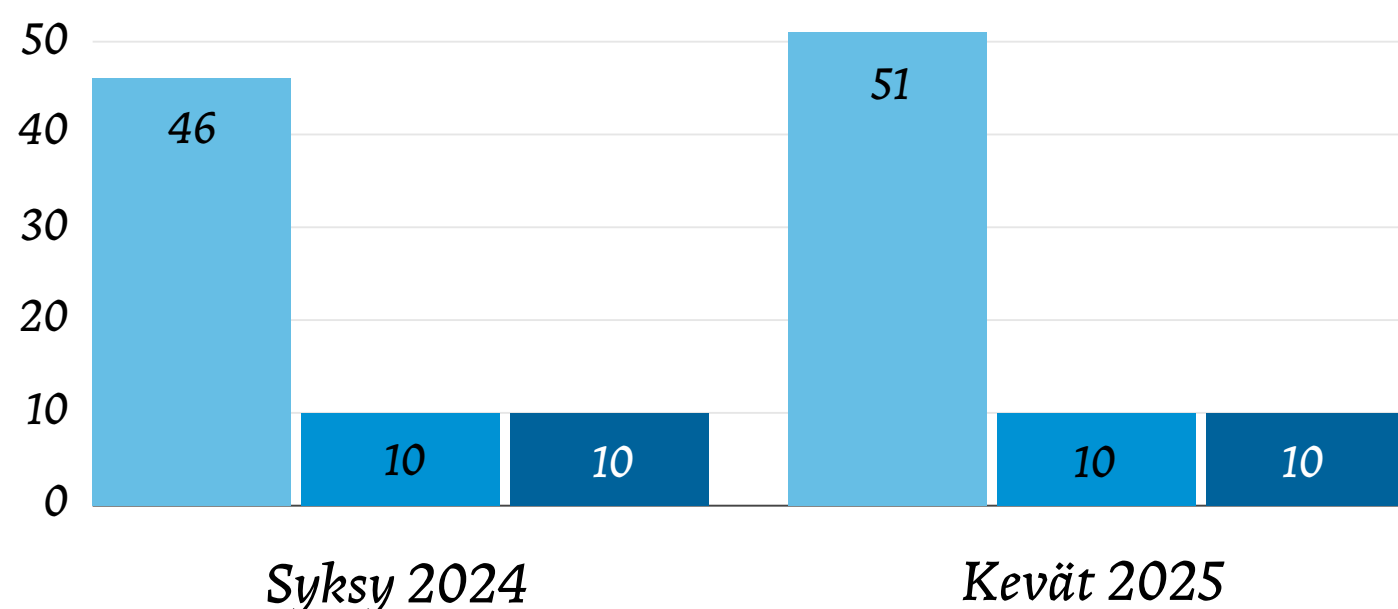
Kunnan liikuntatoimen toimintamenot ja investoinnit liikuntaan, €/asukas

■ Vaala 2023 ■ Maan keskiarvo 2023

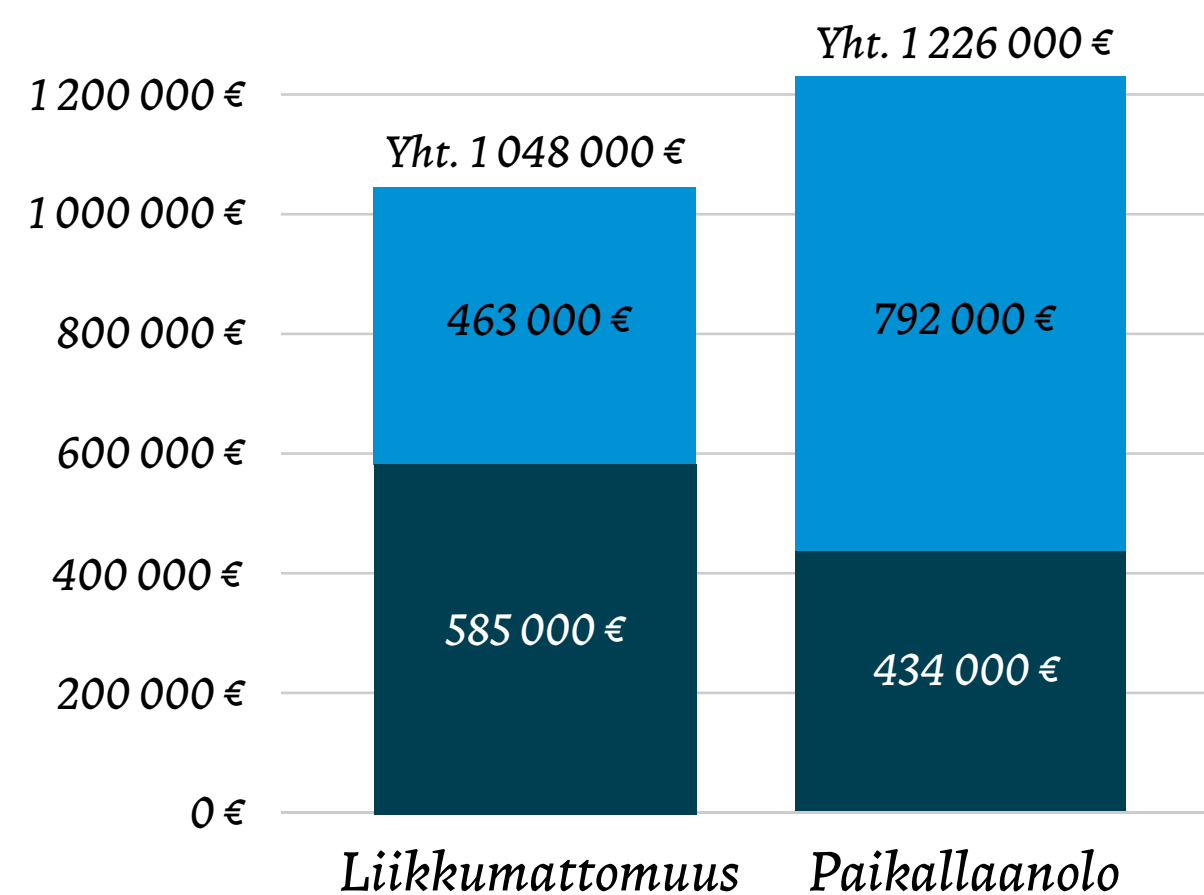
Viikottaisen käynnit kuntosalivuoroilla (keskiarvo)

■ Ikäihmiset ■ Kehitysvammaiset ■ Mielenterveyskuntoutujat

Liikkumattomuuden ja paikallaanolon kustannukset, €/vuosi

■ Suorat kustannukset ■ Epäsuorat kustannukset

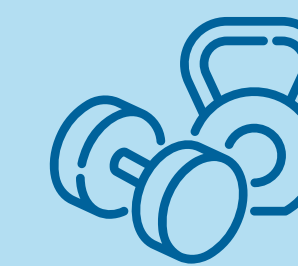
Lue lisää

Liikkumattomuuden ja paikallaanolon kustannukset - UKK-instituutti

Nostoja toimenpiteistä liikunnan edistämiseksi

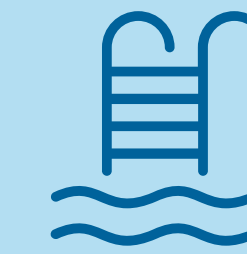
Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma

Ikäihmisten ja erityisryhmien kuntosalivuorot

Elintapaohjaus

Rokuan uintiretket

Maksuttomat In-Body kehonkoostumusmittaukset

Vaalahallin käyttöönotto 2/2024

Vaala-Rokua ulkoilureitti 5/2024

Kuntalaiskortilla edullisempia uimalippuja

Vaala kutsuu virkistymään ja harrastamaan

Vaalassa on loistavat vapaa-ajanviettomahdollisuudet. Vaalassa toimii Oulujärven kansalaisopisto ja oma kirjasto ja meillä on useita sisä- ja ulkoliikuntapaikkoja. Vesistöjen runsaus, vaihtelevat maastot ja luonnon vihreys tarjoavat myös hyvän mahdollisuuden virkistäytymiseen ja luonnon tarkkailuun.

Vaala kuuluu Rokua Geopark -matkailualueeseen. Vaalassa voi nauttia puhtaasta ja ainutlaatuisesta luonnosta, hyvistä kalavesistä ja retkeilymahdollisuuksista, pitkistä hiekkarannoista sekä monipuolisista luonnon- ja kulttuuriympäristön käyntikohteista. Vaalasta on myös helppo lähteä vesille, sillä venesatamia ja rantautumispaikkoja on runsaasti.

Harrastamisen Suomen malli

Harrastamisen Suomen mallin (HSM) tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

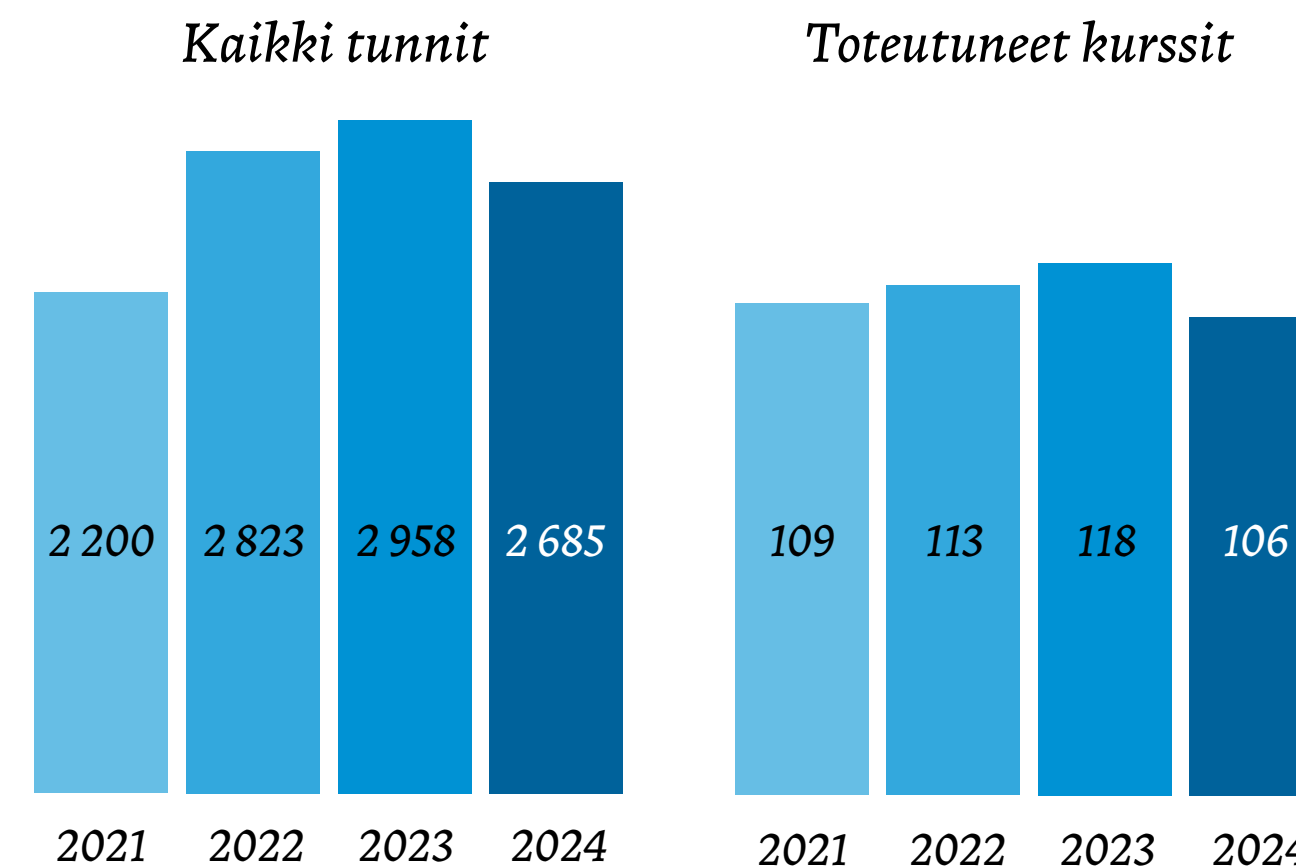
Katso: [Harrastamisen Suomen malli](#)

Utajärven 4H-yhdistys

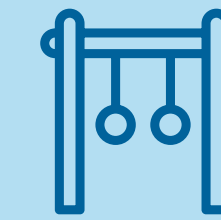
Utajärven 4H-yhdistys on aloittanut toimintansa Vaalassa vuonna 2023. 4H järjestää kunnan kanssa yhteistyössä kerhoja, nuorten työllistämistoimintaa ja koulutuksia sekä tapahtumia ja retkiä.

Oulujärven kansalaisopisto

Oulujärven kansalaisopisto tarjoaa kuntalaisille iloa ja elämyksiä, harrastamista sekä tavoitteellista opiskelua monipuolisilla kursseilla. Kansalaisopiston toimintaperiaatteena on: jokaiselle jotakin.

Lähde: Oulujärven kansalaisopisto

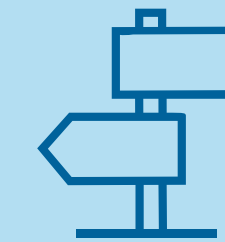
149

liikuntapaikkaa

6

sisäliikuntapaikkaa

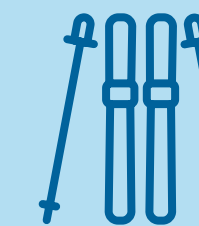
367 km

ulkoilureittejä

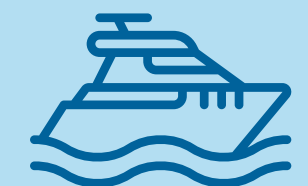
25

ulkokenttää/
liikuntapuistoa

60 km

latuverkostoa

17

veneilyn
palvelupaikkaa

3 491

käyntikertaa HSM- ja
4H-kerhoissa lukuvuonna
2024-2025

Lähde: [lipas.fi](#)

Kulttuuri rakentaa yhteisöllisyyttä

Kulttuuri on keskeinen osa kuntalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua

Vaalan kunnassa kulttuuripalvelut nähdään laaja-alaisena hyvinvointia tukevana kokonaisuutena, joka ulottuu kunnallisten peruspalveluiden lisäksi kolmannen sektorin, paikallisten yhteisöjen ja vapaaehtoistoimijoiden järjestämään toimintaan. Kulttuurilla on tutkitusti myönteisiä vaikutuksia muun muassa mielenterveyteen, osallisuuteen, yhteisöllisyyteen ja toimintakykyyn. Vaalassa kulttuuripalveluita kehitetään kuntastrategian ja hyvinvointisuunnitelmien mukaisesti, yhteistyössä paikallisten toimijoiden, yhdistysten ja oppilaitosten kanssa.

Kulttuuri osana ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä

Kunnan kulttuuripalvelut pitävät sisällään mm. tapahtumien järjestämistä, näyttelytoimintaa, kirjastopalveluja sekä kulttuuriperinnön vaalimista. Kirjasto toimii matkailan kynnyksen kulttuurikeskuksena, joka tarjoaa tietoa,

elämyksiä ja oppimismahdollisuuksia. Kirjasto tekee myös aktiivista yhteistyötä koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa lukutaidon ja kulttuurikasvatuksen edistämiseksi.

Kulttuuri nähdään Vaalassa osana ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä. Osallistuminen kulttuuritoimintaan lisää sosiaalista pääomaa, vähentää yksinäisyyttä ja tukee elämänhallintaa. Kulttuuripalvelujen kehittämisen painopisteitä Vaalassa ovat saavutettavuuden parantaminen, kulttuurihyvinvoinnin vahvistaminen osana sote-yhteistyötä, lasten ja nuorten kulttuurikasvatus sekä kulttuuriperinnön elävöittäminen.

45 %

vaalalaisista asuu 3 km päässä lähimmästä kirjastosta

Lähde: Kuntien kulttuuritilastot KULTTI

Museot Vaalassa

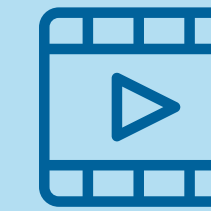

Säräisniemen kotiseutumuseo

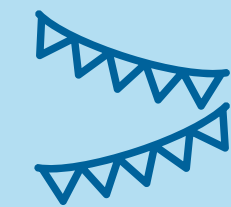

Lamminahon talonpoikaismuseo

Maksuttomia kulttuuritapahtumia

Valentin Vaala -elokuva festivaali

Festi Vaala -viikko

Teatteriesitykset

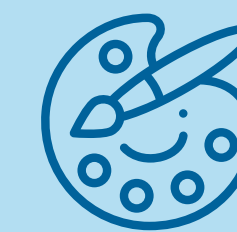
Tanssit

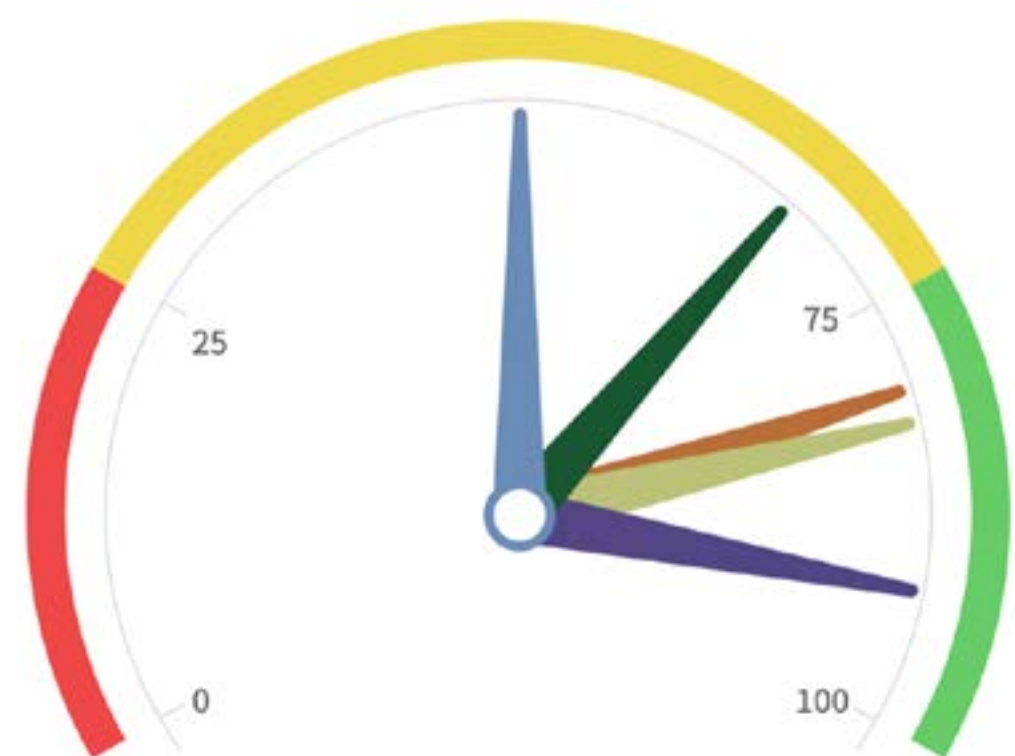
Konsertit, musiikki-esitykset, kuorot

Lasten ja nuorten tapahtumat ja leirit

Taiteen perusopetus ja kansalaisopiston tarjonta

■ Huono tulos
 ■ Parannettavaa
 ■ Hyvä tulos

Kulttuuri

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 01.10.2025

Lue lisää

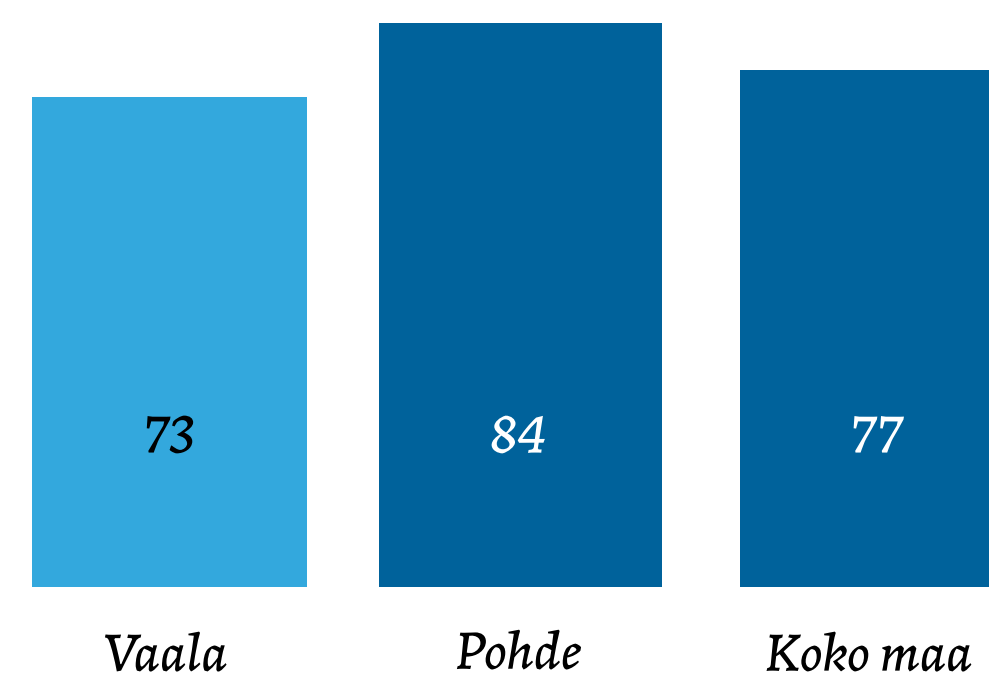
[Tulokset, kulttuuri – TEAviisari](#)

[Kulttuurikasvatussuunnitelma](#)

Terveydenedistämisen aktiivisuus kulttuurissa

Vaala saa hyvät pisteet erityisesti osallisuuden huomioimisesta, johtamisesta ja voimavaroista. Kehitettävää on eniten sitoutumisessa, mikä sisältää mm. ohjelmien käsittelyn johtoryhmässä ja luottamushenkilöhallinnossa.

Kulttuurin edistäminen kunnissa – TEA, pistemäärä (2025)

Nuorisotyö tukee kasvua ja osallisuutta

Nuorisotyötä on toteutettu hyvinvointisuunnitelman sekä ehkäisevän päihdetyön ohjelman suuntaviivoja seuraten. Tavoitteena on ollut, että jokaisella lapsella ja nuorella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään sekä arkeen. Tähän on pyritty tarjoamalla pääsääntöisesti maksutonta monipuolista vapaa-ajantoimintaa, osallistamalla nuoria toiminnan suunnitteluun ja kannustamalla vaikuttamiseen.

Nuorisotilalla on pystytty tarjoamaan nuorille turvallinen ja rento paikka viettää vapaa-aikaa, tavata kavereita ja osallistua monipuoliseen toimintaan. Vakiintuneiksi päiviksi on muodostuneet torstai ja perjantai. Tilatoiminnassa on pyritty tarjoamaan terveellistä ruokaa ja välipaloja. Harrastustoimintaa on monipuolistettu 4H-kerhojen sekä Harrastamisen Suomen mallin kerhojen tarjonnan kautta kuunnellen lasten ja nuorten toiveita. Nuorisopalvelut ovat olleet myös osana järjestämässä koulupäivän keskeytyskerhoja.

Pienessä maalaiskunnassa lasten ympäristötietoisuutta, luontosuhteen vahvistamista sekä kotiseututietoisuuden lisäämistä on pyritty toteuttamaan monin tavoin kuten luontoliikuntaleireillä ja erilaisilla luontoteemaisilla tapahtumilla. Samoin kierrätyksen korostaminen kaikissa kun-

nan toiminnoissa on mahdollistanut kertakäyttökulttuurin vähentämisen, kierrätysmateriaalien hyödyntämisen, kierrättämisen sekä energian säästön opettamiseen.

Nuorten työelämävalmiuksia on parannettu kesätyöseteileillä, 4H:n Ajokortti työelämään koulutuksilla sekä yrittäjyystietoisuuden lisäämisellä. Kesätyöseteleiden jakopuusteiden muuttaminen keväällä 2025 vauhditti seteleiden kysyntää kun myös 14-vuotiailla oli mahdollisuus saada seteli.

Etsivä nuorisotyö

Etsivää nuorisotyötä on tehty aktiivisesti jalkautumalla nuorten arkiympäristöihin – kuten oppilaitoksiin, nuorisotiloille ja tapahtumiin, sekä erilaisilla digitaalisilla alustoilla kuten discordissa. Vaikka määrällisesti nuoria on ollut vähemmän, työn vaikutus yksittäisten nuorten elämään on ollut merkittävä: useat asiakkaat ovat edenneet kohti opintoja, työelämää tai muita henkilökohtaisia tavoitteitaan etsivän työn tuella. Etsivä nuorisotyö on näin osaltaan ehkäissyt syrjäytymistä ja edistänyt nuorten osallisuutta ja hyvinvointia alueilla, joissa nuorten palvelut ovat rajallisia ja tarve tuelle erityisen suuri. Etsivään nuorisotyöhön on saatu vuosittain rahoitusta AVI:lta.

167 325 €

Nuorisopalveluiden
budjetti vuonna 2025

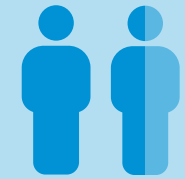
13,8 %

Budjetin osuus hyvinvointi-
osaston vuosikatteesta

Nuorisopalveluiden henkilötyövuodet yhteensä vuonna 2025

Nuorisotoimenjohtaja
tai vastaava
0.2 HTV

Nuoriso-ohjaaja
tai vastaava
1.5 HTV

Etsivän nuorisotyön
työntekijä
1 HTV

Jokin muu nuorisotyön
ohjaustyö
0.5HTV

Lue lisää

[Kunnan nuorisotyön perussuunnitelma eli NUPS](#)

Kirjasto – tiedon, kulttuurin ja kohtaamisten tila

Kirjasto mahdollistaa pääsyn aineistojen, tiedon sekä kulttuurisisältöjen äärelle, tarjoaa tilat oppimiseen, työskentelyyn ja vapaa-aikaan sekä tukee lukemiskulttuuria ja lukutaitoa. Kirjasto toimii yhteisöllisenä kohtaamispaikkana. Tapahtumien ja näyttelyiden järjestäminen lisää kunnassa hyvinvointia ja elinvoimaa. Kirjastossa järjestetään säännöllisesti esimerkiksi lukupiiriä Kirjaston sisällöt ovat maksuttomat, saavutettavat sekä monipuoliset. Palveluita ja aineistoa on saatavilla laajasti myös sähköisenä. Lainattavat liikunta- ja harrastevälineet mahdollistavat harrastamisen kaikille matalalla kynnyksellä. Kokoelmatyötä tehdään ajantasaisuus, paikallisuus sekä asiakkaat huomioiden. Vaalan kirjasto on osa OUTI-kirjastoverkostoa. Yhteistyö laajentaa ja parantaa kirjaston palveluja. Kirjasto on keskeinen monilukutaidon ylläpitäjä. Hyvä monilukutaito on tehokas apu työllistymiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn. Kirjasto tukee myös jokaisen kansalaistaitoja ja osallisuutta yhteiskunnassa tarjoamalla apua arjen digihaasteisiin.

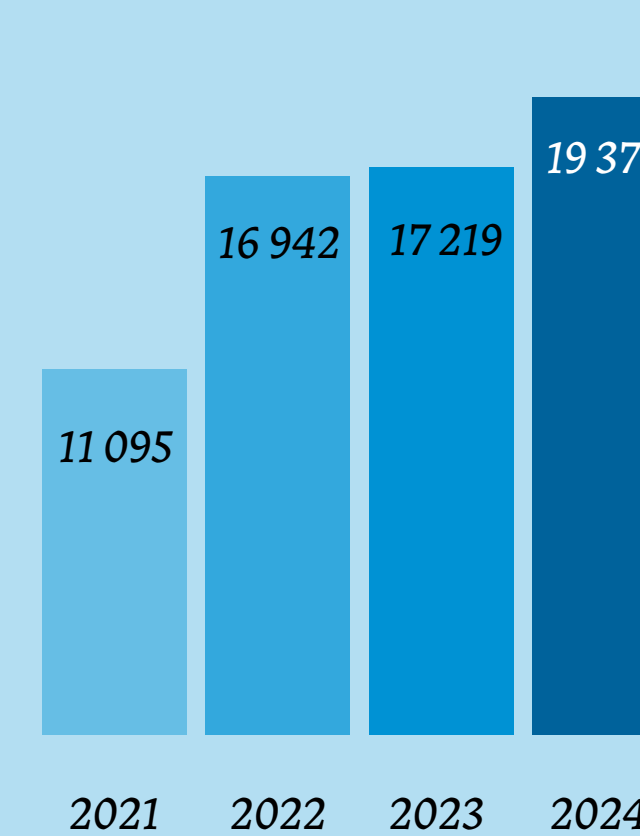
Yhteistyö koulun ja päiväkodin kanssa kannustaa lapsia ja nuoria käyttämään kirjaston palveluja. Käytössä on myös valmiita kirjakasseja.

Kirjastoa on vuosien varrella peruskorjattu toimivuuden ja viihtyvyyden lisäämiseksi. Lisäksi joulukuussa 2022 saatu työskentelytila Hissukka on mahdollistanut äänieristetyin työskentelytilan kaikille kirjastoa käyttäville.

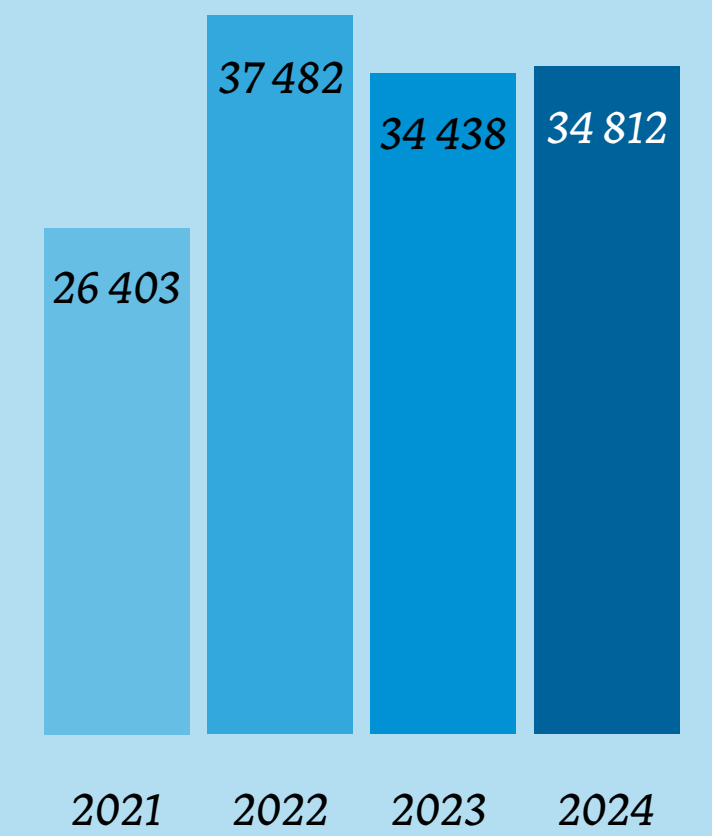
Hankkeet kirjastolla

Hankkeiden avulla voidaan kokeilla uusia toimintatapoja sekä kehittää kirjastoa. Vuosina 2022–2023 toteutettiin #munkirjasto -hanke lasten ja nuorten lukemisen edistämiseksi. Hankkeesta jäi kirjastolle lukutaitostrategia, tapahtumissa pidettävät satutunnit, iltasatupassi, erilaisia kirjavinkkausikäytäntöjä, lukupiiri sekä seikkailullinen kirjastoon tutustuminen aloittaville koululaisille. Vuosina 2024–2025 toteutettiin osallisuuden ja demokratiatyön kehittämishanke Tulevaisuuden kirjasto. Hankkeella edistettiin yhteiskunnallista vuoropuhelua ja aktiivisuutta, tavoitettiin uusia käyttäjiä ja lisättiin tietoisuutta kirjastopalveluista sekä vahvistettiin kirjastoa yhteisen toiminnan alustana. Hankkeen aikana kokeiltiin uusia yhteiskunnallisia toimintatapoja kuten pehmovaaleja, keskustelutilaisuuksia, osallistavia näyttelyitä sekä vaalitoria ja jalkautettiin ympäri Vaalaa pop-up kirjastona ja kesällä 2025 peräkonttikirjastona.

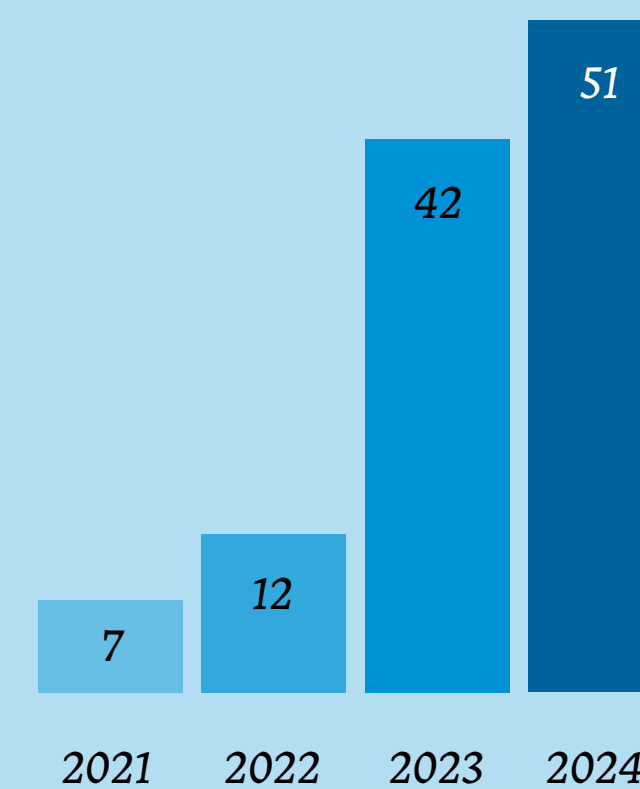
Kirjastokäynnit

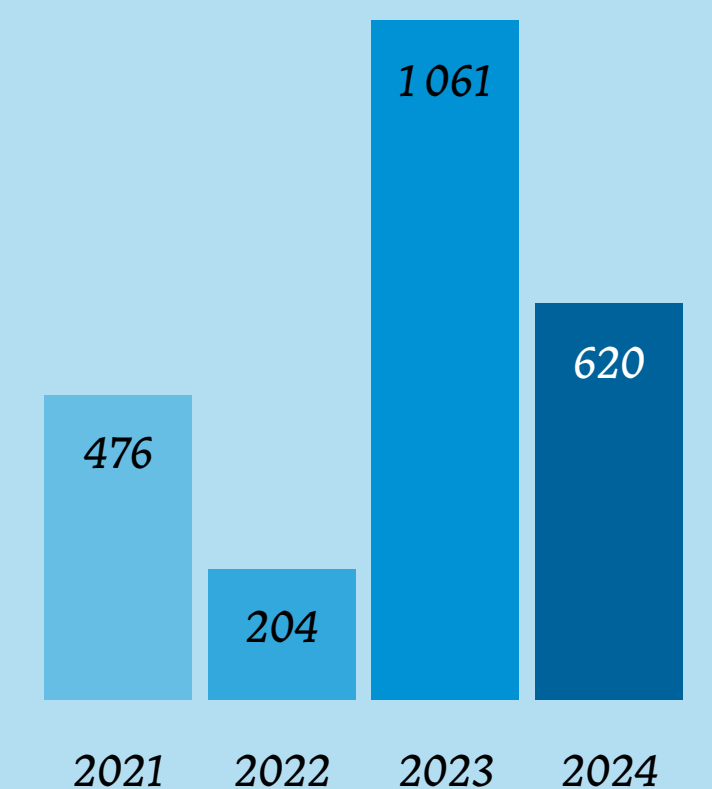
Kokonaislainaus

Tapahtumat

Tapahtumien osallistujat

Lähde: Suomen yleisten kirjastojen tilastot

Kotoutumisen tukena Vaalassa

Vuonna 2022 Venäjän hyökkäyssota käynnisti pakolaiskriisin, mihin liittyen Vaalan kunta laati sopimuksen kuntamallin mukaisesta toiminnasta ja vastaanottopalveluiden tuottamisesta Ruukin vastaanottokeskuksen kanssa lokakuun alussa 2022. Kuntasopimuksen puitteissa Vaalaan muutti useita tilapäisen suojelun piirissä olevia ukrainalaisia perheitä ja henkilöitä. Asumiseen liittyvissä palveluissa tehtiin yhteistyötä Vaalan Niska Oy:n kanssa. Kuntasopimus oli voimassa vuoden 2023 loppuun, minkä jälkeen kunnalla on ollut sopimus ELY-keskuksen kanssa, jonka mukaan tilapäistä suojelua saavista on maksettu kunnalle laskennallisia korvauksia.

Kotoutumisen edistämistä kunnassa on koordinoanut virkasuhteessa oleva hyvinvointisuunnittelija, joka on vastannut kotoutuja-asiakkaiden osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnista sekä kotoutumissuunnitelmien laatimisesta. Kunnassa työskenteli maahanmuuttokoordinaattori 1/2024–8/2025, joka vastasi kotoutujien ohjaamisesta ja neuvonnasta. Sivistysosasto on vastannut maahanmuuttajien esi- ja perusopetuksesta.

Kunta on järjestänyt säännöllisesti Oulujärven kansalaisopiston tarjontana suomen kielen kurseja ja kustantanut ensimmäisen oppikirjan kurssilaisille, jotka ovat tilapäisen suojelun piirissä.

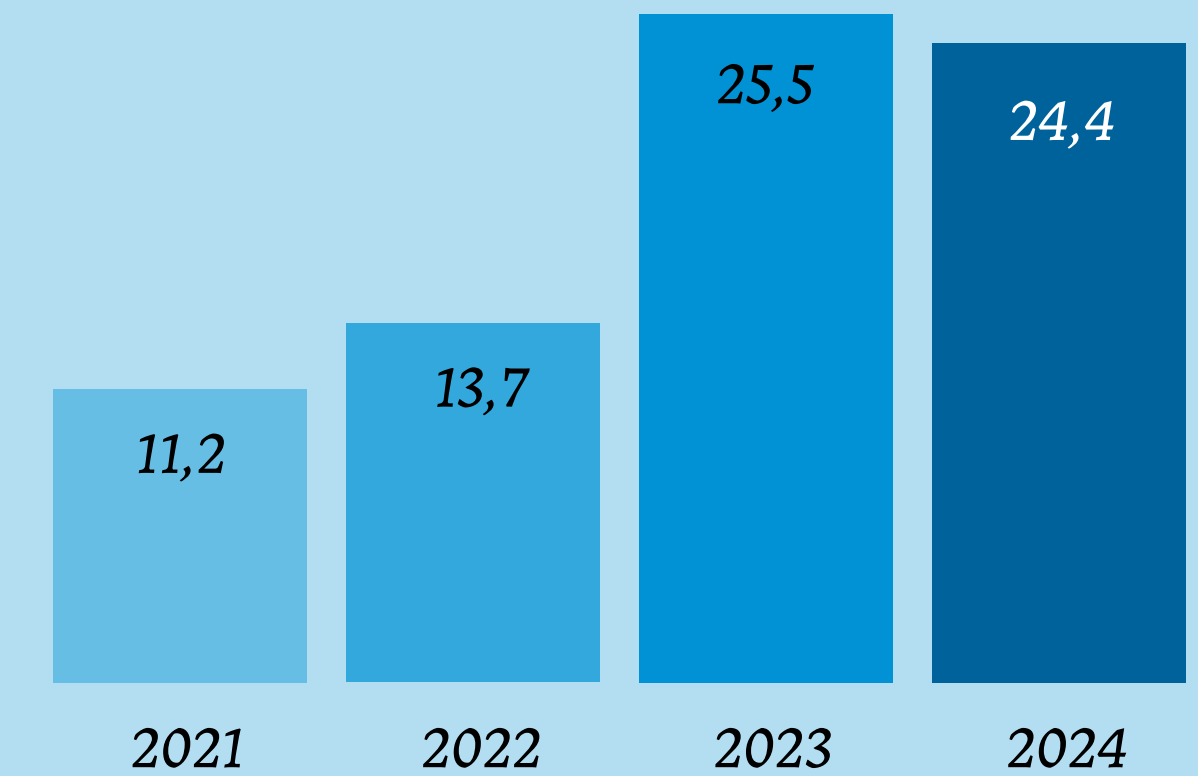
Yhteistyötä kotoutumisen edistämiseen on tehty seurakunnan kanssa esimerkiksi järjestämällä kansainvälisiä kahviloita ja ukrainalaisten ilta. Näillä tapahtumilla on haluttu edistää hyviä väestösuhteita. Useat kuntalaiset ovat tarjonneet apua ukrainalaisille esimerkiksi lahjottamalla kodin tarvikkeita ja huonekaluja.

Muuttuneen ja haastavan työllisyystilanteen vuoksi ukrainalaisten perheiden määrä Vaalassa laski merkittävästi loppuvuonna 2024 kun moni joutui muuttamaan paikkakunnalta työpaikan perässä. Kevään 2025 aikana tilapäisen suojelun piirissä olevia kotoutuja-asiakkaita oli enää muutamia.

Lue lisää

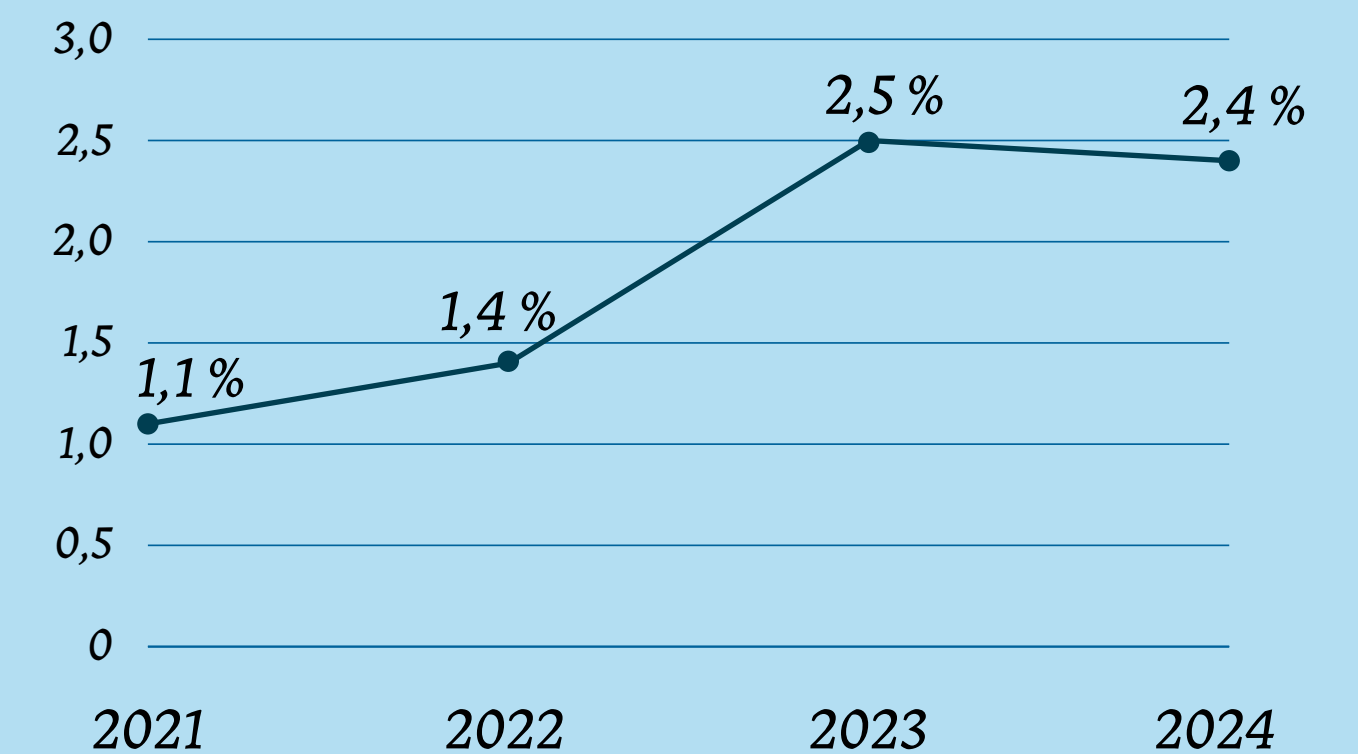
[Vaalan kunnan kotoutumisohjelma](#)

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1000 asukasta

Lähde: THL Sotkanet

Ulkomaan kansalaiset, % väestöstä

Lähde: THL Sotkanet

Hyvä asuminen Vaalassa

Kiinteistö Oy Vaalan Niska

Kiinteistö Oy Vaalan Niska on vuonna 1996 perustettu Vaalan kunnan 100 % omistama asuntopalveluita tarjoava tytäryhtiö. Vaalan Niskalla on vuokrattavissa yhteensä 216 asuntoa, joiden vuokrausaste vuonna 2024 oli 88 %. Asunnoissa asuu 10,6 % Vaalan asukkaista, joista suurin ikäryhmä on yksin asuvat ikäihmiset.

Vuokra-asuntokanta Vaalassa on pääosin vuosilta 1972–1978, joita on osin peruskorjattu vuonna 2000. 1987–1992 rakennettuja kiinteistöjä ei ole peruskorjattu.

Vuonna 2024 rakennettiin uudiskohde Sahanrantaan, joka kattaa 21 vuokra-asuntoa. Vaalassa on edelleen tarvetta uusille vuokra-asunnoille.

Vaalan Vesi ja Lämpö Oy

Vaalan Vesi ja Lämpö Oy on vuonna 2017 perustettu Vaalan kunnan 100% omistama tytäryhtiö. Toimialaan kuuluu vesi, -jätevesi ja kaukolämpöpalvelut Vaalan kunnan alueella, pois lukien muutamat vesiosuuskunnat.

Vaalan kunnan alueella sijaitsevat kiinteistöt ovat pääosin vesijohtoverkoston piirissä muutamia alueita lukuun

ottamatta. Käytettävä vesi on pääosin käsittelemätöntä pohjavettä. Viemäriverkosto on taajamassa ja suurimmilla sivukylillä sekä niiden välisillä alueilla siirtoviemärin läheisyydessä.

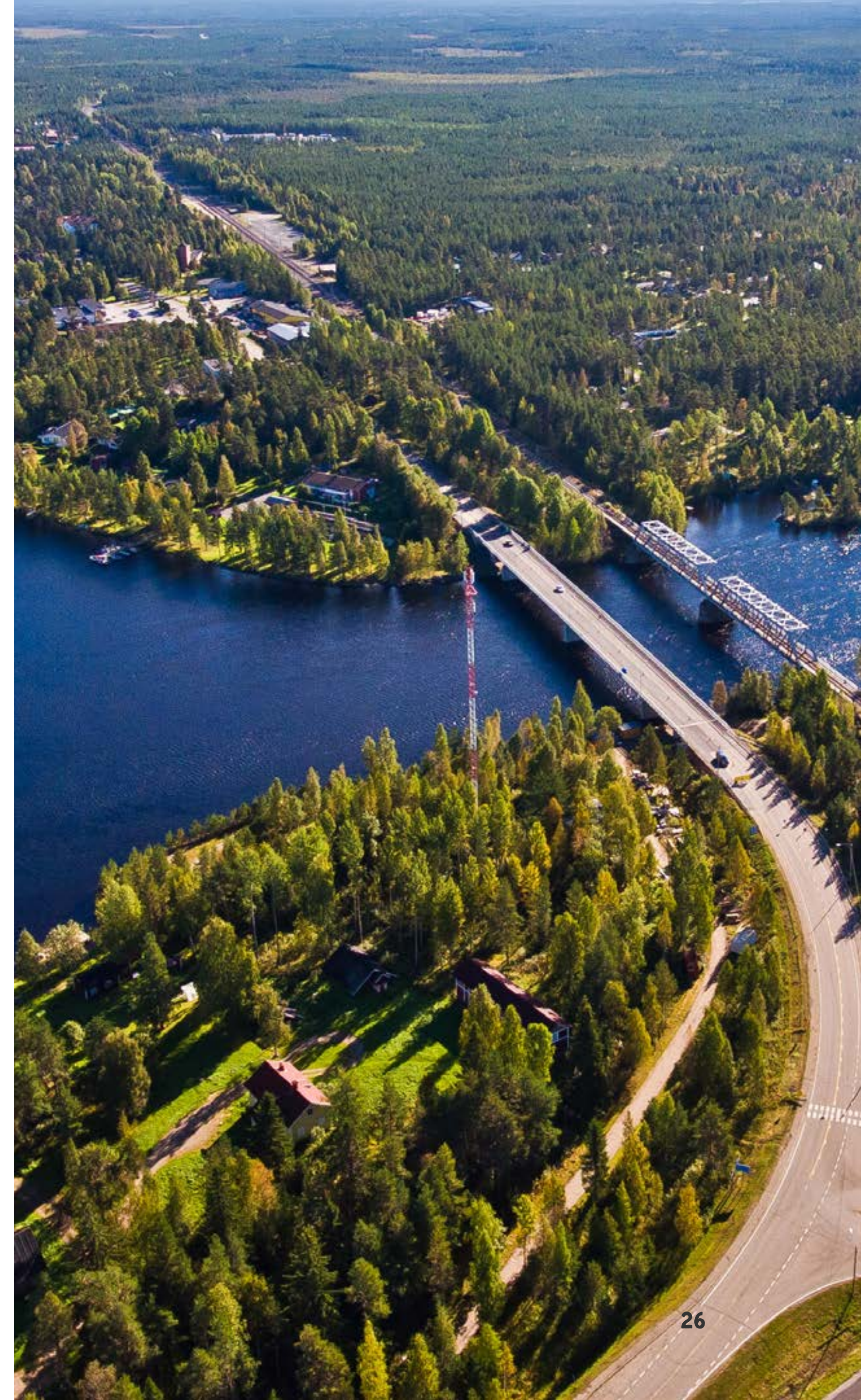
Kaukolämpölaitokset ja -verkosto on taajamassa ja saatavilla suurimpaan osaan kylästä.

Infraa laajennetaan tarvittaessa kunnan kanssa yhteistyössä toiminta-alue muutoksin.

Kaavoitus

Kaavoituksella sovitetaan yhteen toimintoja, kuten monipuolista asumista, palveluita ja teollisuuden toimintoja. Keskeisenä tavoitteena on muodostaa viihtyisä elinympäristö, jossa on turvallista olla ja missä arki toimii.

Kaavoituksen avulla pyritään varmistamaan, että kunnassa löytyy tarkoituksenmukainen määrä rakennuspaikkoja asumiseen, virkistykseen, elinkeinojen harjoittamiseen ja muihin tarvittaviin toimintoihin. Tavoitteena on myös sijoitella nämä toiminnot niin, että kunnasta muodostuu toimiva, elämiseen houkutteleva kokonaisuus. Oulujärvi ja muut vesialueet luovat Vaalaan erityisen houkuttelevuustekijän.

Työllisyys luo elinvoimaa

Työllisyyttä ja elinvoimaa on edistetty vaikuttavasti, asiakaslähtöisesti ja yhteistyöhön nojaten. Työnhakijoille sekä työnantajille on tarjottu monipuolista ja henkilökohtaista tukea, ohjausta ja valmennusta. Työtä ja sen hakijoita on pyritty kohtaamaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti, yhdessä eri verkostojen kanssa.

Työnhakijoiden kanssa on laadittu yksilöllisiä suunnitelmia ja tarjottu konkreettista apua mm. työnhakuun, työkokeiluihin, koulutuspolkuihin, palveluihin ohjautumiseen sekä eläkeselvittelyihin liittyen. Osatyökykyisten rekrytointia on tuettu, ja työkokeilu- ja koulutusmahdollisuuksia vahvistettu.

Työllisyyspalveluista tiedottamista ja työnantajayhteistyötä on tehostettu. Yrityksille ja yhdistyksille on tarjottu tukea rekrytointiin, hakemuksiin, sopimuksiin sekä markkinointi- ja mainontatoimiin. Palkkatukea ja työllistämisen kuntalisää on hyödynnetty aktiivisesti. Oppilaitosyhteistyö on ulottunut Oulun, Kainuun ja Savon suuntaan, ja oppisopimuksia on ollut useita.

Toimintaa ja palveluja on kehitetty jatkuvasti. Uutena palveluna on kehitetty työkyvyttömiä eläkeprosessi moniam-

matillisena verkostoyhteistyönä. Elinympäristöryhmän uudenlainen toimintamalli on huomionnut opinnollistamisen. Kohdennetuilla kahvikutsuilla on tavoitettu työnhakijoita vaikuttavasti, ja maksuton tekoälyvalmennus on kehitetty sekä työnhakijoille että yrittäjille. Myös työllisyystyöryhmä on koottu ja sen toiminta on ollut aktiivista ja säännöllistä.

Työnhakijoille ja työnantajille on järjestetty uudenlaisia tapahtumia, työllisyysinfoja ja työpajoja. Teemoina ovat olleet muun muassa TE24-uudistus, työllistämisen tukimuodot, visuaalinen CV, Canvan käyttö markkinoinnissa ja mainonnassa sekä ensimmäisen työntekijän palkkaaminen.

Työllisyyspalveluiden viestintää ja näkyvyyttä on vahvistettu. Vaalan työllisyyskatsausta on julkaistu kerran kuukaudessa. Uutena on julkaistu työllisyyspalveluiden vuosikertomus, joka tuo näkyväksi palveluiden sisällöt, kehittämisen ja vaikuttavuuden. Työllisyyspalveluille on luotu oma slogan ”Lähellä sinua – keskellä Vaalaa” sekä visuaalinen logo, joka tukee viestintää ja parantaa palveluiden tunnistettavuutta.

Työpaikkoja yhteistyöllä Vaalassa -hanke 1.9.2023–31.12.2025

Hankkeessa on toteutettu asiakaslähtöisesti työllisyyspalvelujen kehittämistä kynnyksettömiä palveluja tarjoamalla palvelupiste Etapilla Vaalan keskustaaajamassa. Avoimien ovien ja ajanvarauksella tarjotulla ohjauksella ja neuvonnalla on tuettu työnhakijoita ja työnantajia, tuotu tietoa työllisyyspalvelujen muutoksista ja etsitty toimivia tapoja vaalalaisittain edistää työllisyyttä. Hankerahoituksella on saatu lisäresurssia kehittämistyöhön ja toteutettua kokeiluja mm. anonyymirekrytointi, työpaikalla tarjottava työssä ohjaaminen, työnhaun valmennus, kehittäjäasiakastoiminta sekä verkostotyö paikallisten yrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa. Työnhakijoiden tavoittaminen omaehtoiseen työskentelyyn on ollut haastavaa, mutta kehittämistyöhön osallistuneet henkilöt ovat kokeneet saaneensa tarvitsemaansa tukea. Moni hyötyy lähipalveluna ja henkilökohtaisesti tarjottavasta tuesta työllistymiseen ja ratkaisujen löytämiseen työllisyystilanteensa selvittelyssä.

TE-palveluiden uudistus

TE-palvelut siirtyvät kunnan vastuulle 1.1.2025. Tätä valtakunnallista muutosta varten kunnassa valmistaututtiin intensiivisesti koko vuoden 2024 ajan. TE24-infoja, tapahtumia ja viestintää on järjestetty monikanavaisesti, ja työllisyyspalvelut ovat toimineet aktiivisesti muutoksen käytännön valmisteluissa.

Hyvinvointialueyhteistyö Pohteen kanssa on ollut ketterää ja toimivaa. Uutena moniammatillisena yhteistyönä on rakennettu työkyvyttömiä eläkeprosessi yhteistyössä työllisyyspalveluiden, Oulunkaaren Työterveys Oy:n ja Pohteen kanssa. Tuettu eläkeprosessi parantaa merkittävästi mahdollisuuksia työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen.

Työllisyyspalveluiden vaikuttavuus näkyy myös konkreettisesti: pitkästi yli sata vaalalaista on työllistynyt yrityksiin, yhdistyksiin ja kunnaneri toimipisteisiin työllisyyspalveluiden tuella. Lisäksi on järjestetty kymmeniä työkokeiluja, joista ilahduttavan moni on johtanut varsinaiseen työsuhteeseen. Tämä osoittaa työllisyyspalveluiden käytännön merkityksen sekä työnhakijoille että työnantajille.

Kokonaisuudessaan työllisyyspalveluiden vuosiin 2021–2025 on mahtunut monipuolista kehittämistä, rakenteiden vahvistamista, uusia palveluinnovaatioita ja kustannustehokkaita ratkaisuja. Vaikka toimintaympäristö on ollut haastava ja työmarkkinasuhdanteet heikot, niin alueellisesti kuin valtakunnallisesti, työttömyys on pysynyt kohtuullisella tasolla ja vaikuttavuutta on vahvistettu - ihmisläheisesti ja paikallisesti, lähellä sinua, keskellä Vaalaa.

HYTE-kerroin, prosessi-indikaattorit

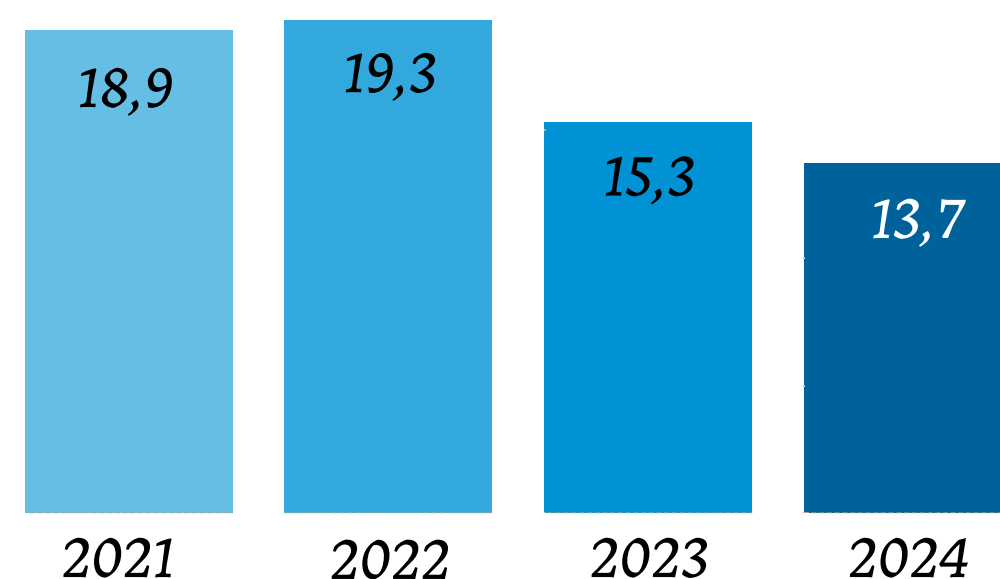
HYTE-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Lue lisää

[HYTE-kerroin – kannustin kunnille - THL](#)

HYTE-kerroin €/asukas

Lähde: [THL Sotkanet](#)

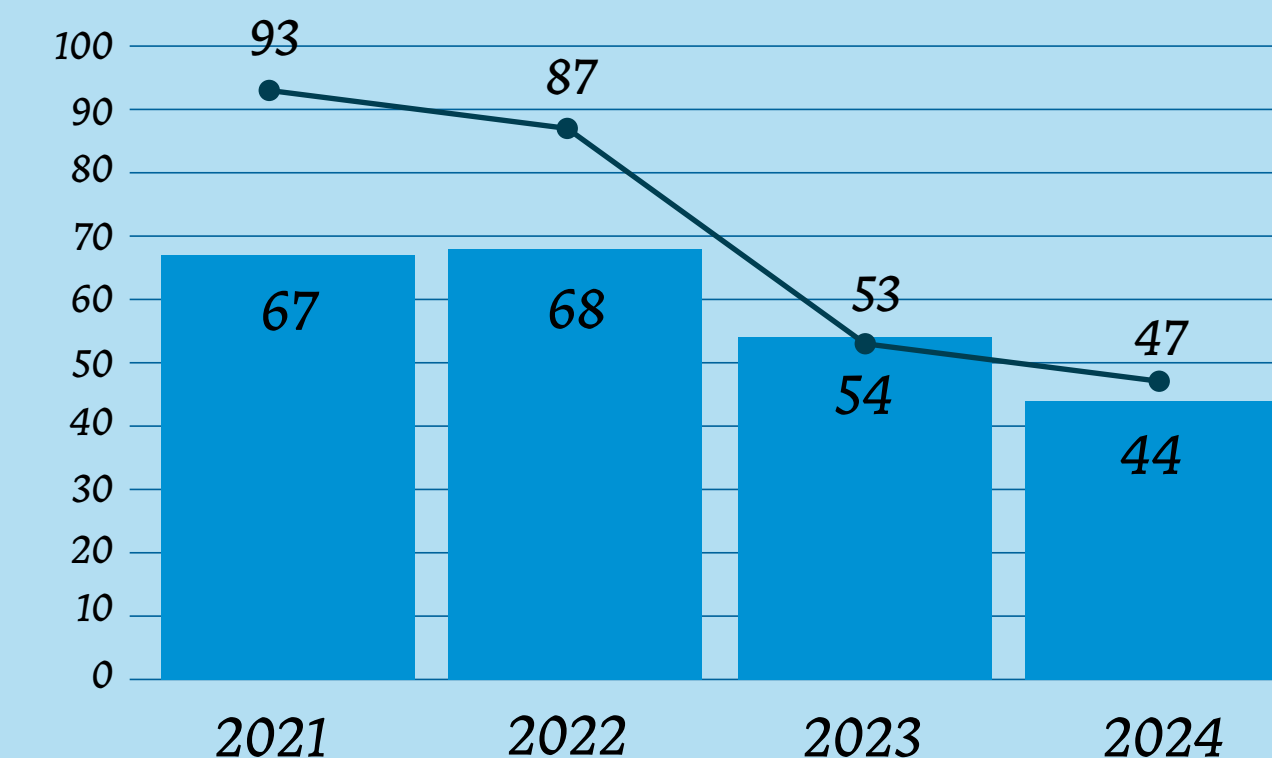
Prosessi-indikaattori

Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Niiden avulla mitataan nykytilannetta. Indikaattoreita on kohtuullisen monta, jotta toimintaa voidaan tarkastella laaja-alaisesti. Indikaattorit kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoidulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Prosessi-indikaattorit	
Liikunta	Kuntajohto
Peruskoulut	Kulttuuri

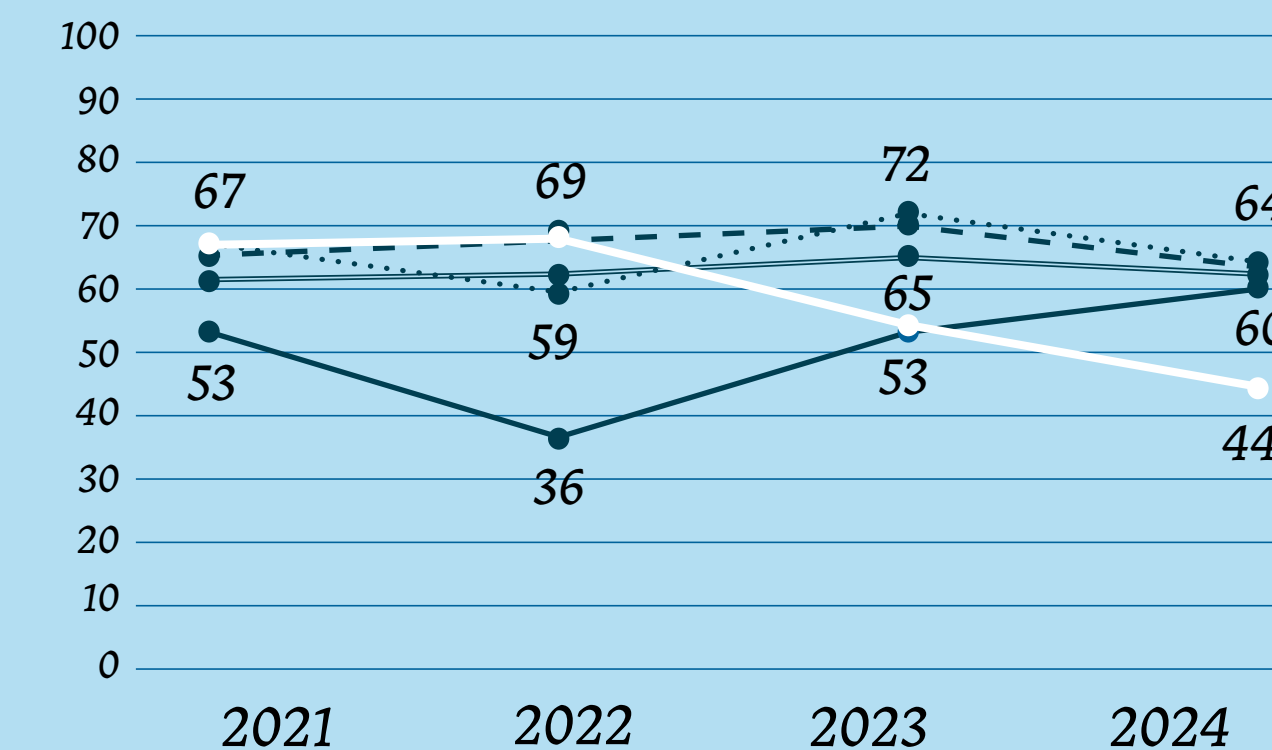
Vaalan HYTE-kerroin

■ HYTE-kerroin ● Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

HYTE-kerroin, 0–100

● Muhos ● Oulu ● Paltamo ● Utajärvi ● Vaala

Lähde: THL Sotkanet

OSA 2

VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA

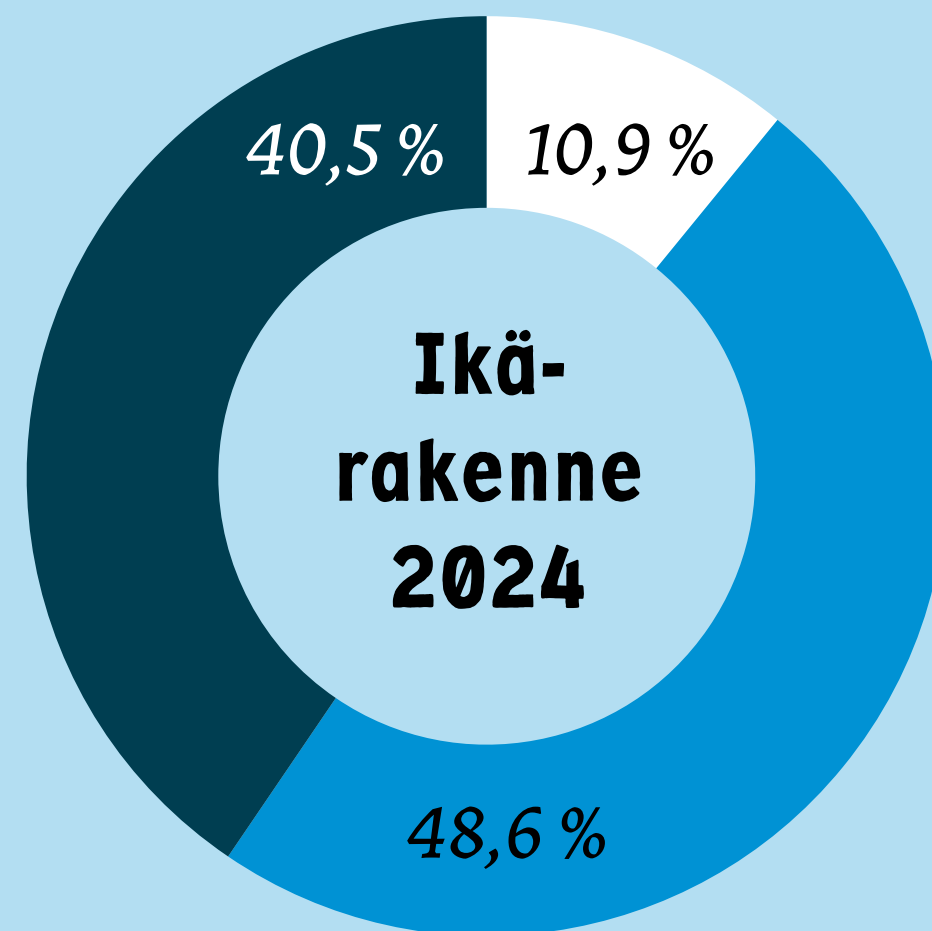
Vaala

LUONNOLLINEN VALINTA

Väestörakenne ja -ennuste Vaalassa

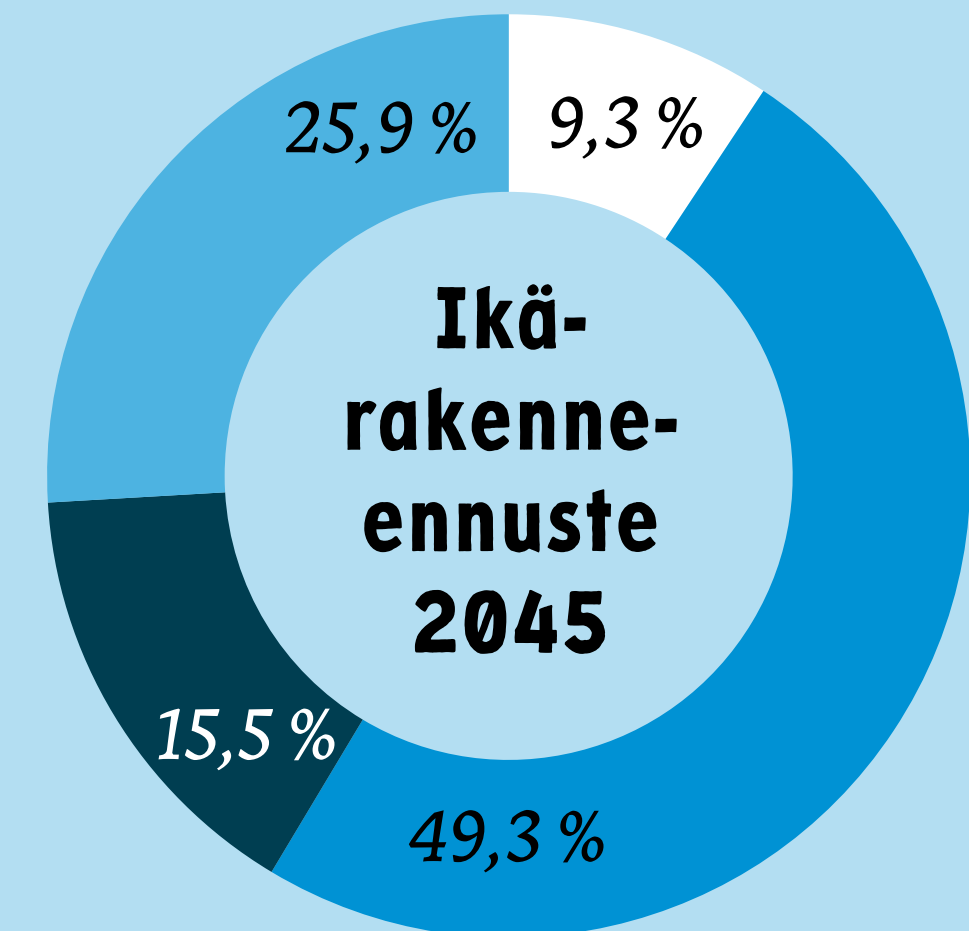
Ikärakenne

Ikärakenteen kehityksessä näkyy Vaalassa työikäisen väestön määrän lasku ja vastaavasti eläkeikäisen väestön määrän kasvu. Keskimäärin Suomessa yli 64-vuotiaiden määrä oli väestöstä 23,4 % vuonna 2024 (Tilastokeskus). Vuoden 2024 tilastossa näkyvä, alle 15-vuotiaiden määrän kasvu johtuu kunnassa olleista, sotaa kotimaastaan paenneista ukrainalaisista lapsista ja nuorista.

Ennuste 2045

Vaalan ikärakenteen muutos on linjassa valtakunnallisen ikärakenteen muutoksen ennusteen kanssa. Ennusteen mukaan erityisesti iäkkäiden, yli 84-vuotiaiden ryhmän kasvu on voimakasta vuodesta 2030 eteenpäin, ja sen kasvu jatkuu voimakkaana 2050-luvulle.

Lähteet: Tilastokeskus

Asuminen Vaalassa

Vaala

2 %

Enintään yhden kilometsin
etäisyydellä säännöllisen joukko-
liikenteen pysäkistä asuvat

43 %

Taajama-aste

20 %

Vuokra-asunnoissa
asuvat asutokunnat

30 %

Ahtaasti asuvat lapsi-
asutokunnat kaikista
lapsiasutokunnista

43,1 %

7-12-vuotiaiden osuus,
jotka asuvat enintään
kahden kilometrin
päässä ala-asteesta

30,6 %

Iäkkäistä asuu enintään
500 m etäisyydellä
päivittäistavarakaupasta

1 660

kesämökkiä

Turvallisuus

212,8 ↑

Vammojen ja myrkytysten
vuoksi sairaalassa hoidetut
potilaat / 10 000

THL Sotkanet

73 ↑

Sydänturvallisuuden taso
Sydänliitto

7,4 ↑

Poliisin tietoon tulleet hen-
keen ja terveyteen kohdistuneet
rikokset / 1000 asukasta

THL Sotkanet

100 %

7-9-vuotiaista
vaalalaisista lapsista kokee
olonsa turvalliseksi

689,9 ↑

Stimulanttihuumeiden käyttö
Oulun alueella, mg / 1000
asukasta / päivä

THL Sotkanet

0,016 t/km² ↓

Primäärysten pienhiukkasten
päästöt (PM2.5, tonnia)*

ymparisto.fi

25,2 ↑

Poliisin tietoon tulleet omaisuus-
rikokset / 1000 asukasta

THL Sotkanet

86 %

10-13-vuotiaista
vaalalaista pojista
kokee olonsa turvalliseksi

686,3 ↑

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät
hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä /
10 000 vastaavan ikäistä

THL Sotkanet

1 →

Tieliikenneonnetto-
muuksissa loukkaantuneet

Tilastokeskus

14,6 ↑

Kokenut vanhempien fyysistä
väkivaltaa vuoden aikana,
% 4. ja 5. luokan oppilaista **

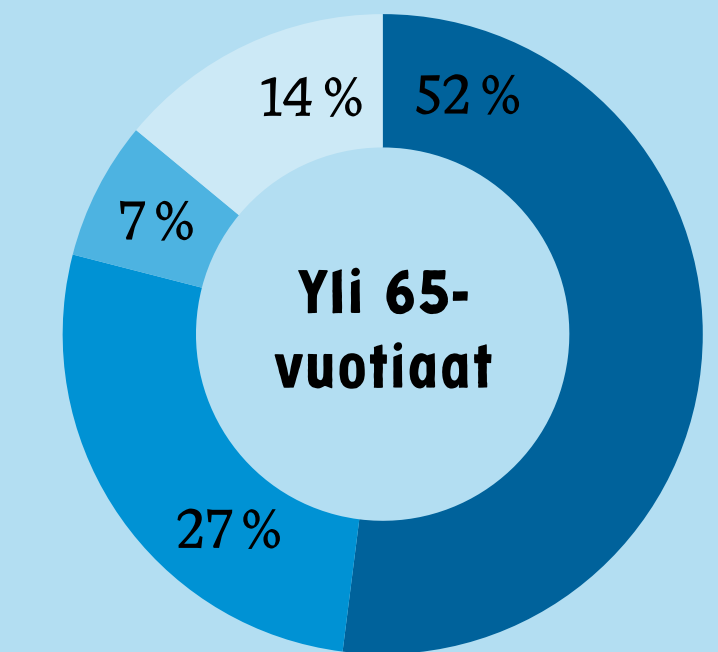
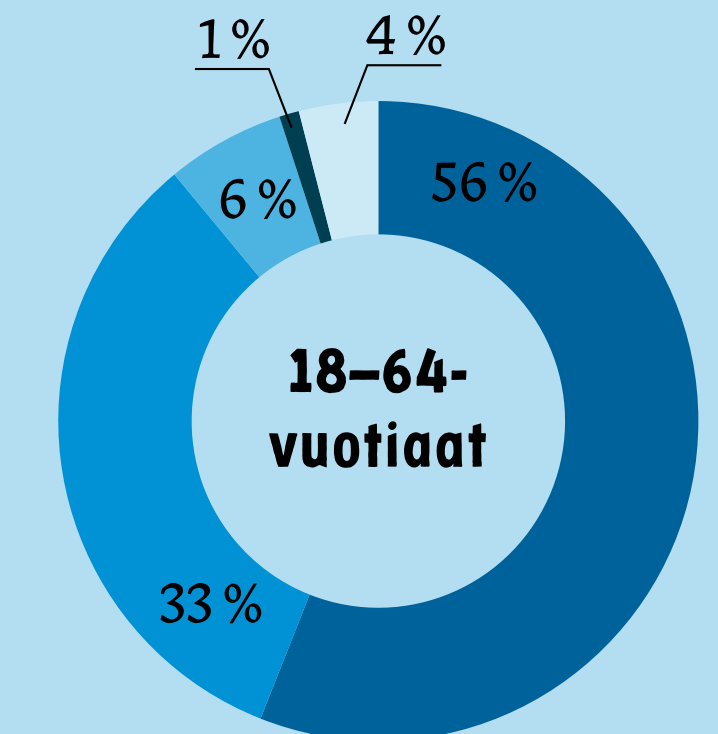
THL Sotkanet

67 %

10-13-vuotiaista
vaalalaisista tytöistä
kokee olonsa turvalliseksi

Turvallisuus läheisissä ihmissuhteissa

- Erittäin hyvä
- Hyvä
- Ei hyvä eikä huono
- Huono
- Erittäin huono
- Ei osaa sanoa

Minun arkeni ja elämäni -kysely vuonna 2024

↑↓ Tilanne huonontunut   ↑↓ Tilanne parantunut   → Tilanne pysynyt ennallaan   Lukemat vuodelta 2024 (paitsi *2020, **2025)

Koulutus ja työllisyys

11,7 % ↓

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet
17–24-vuotiaat, % vastaavan
ikäisestä väestöstä

THL Sotkanet

29,2 % ↑

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opis-
kele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat
18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

THL Sotkanet

70,6 % ↑

Vähintään toisen asteen tutkinnon
suorittaneita, osuus 15 vuotta
täyttäneistä, %

Tilastokeskus

13,4 % ↓

Työkyvyttömyyseläkettä
saavat 25–64-vuotiaat,
% vastaavan ikäisestä väestöstä*

THL Sotkanet

7,2 % ↑

Vaikeasti työllistyvät (rakenne-
työttömyys), % 15–64-vuotiaista*

THL Sotkanet

19,8 % ↑

Korkea-asteen tutkinnon
suorittaneita, osuus 15 vuotta
täyttäneistä, %

Tilastokeskus

187,1 ↓

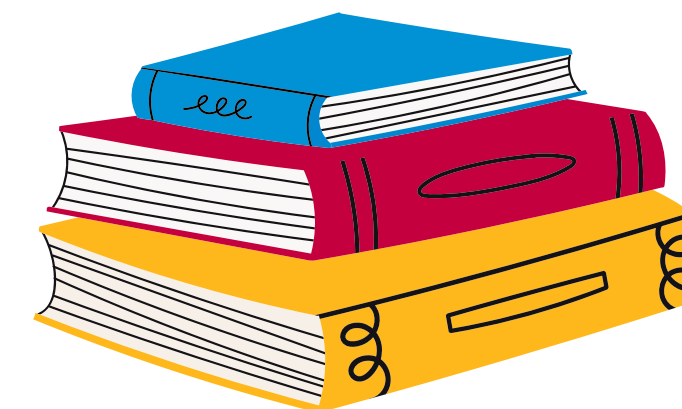
Työkyvyttömyysindeksi,
ikävakioitu

THL Sotkanet

791 ↓

Alueella olevia työpaikkoja

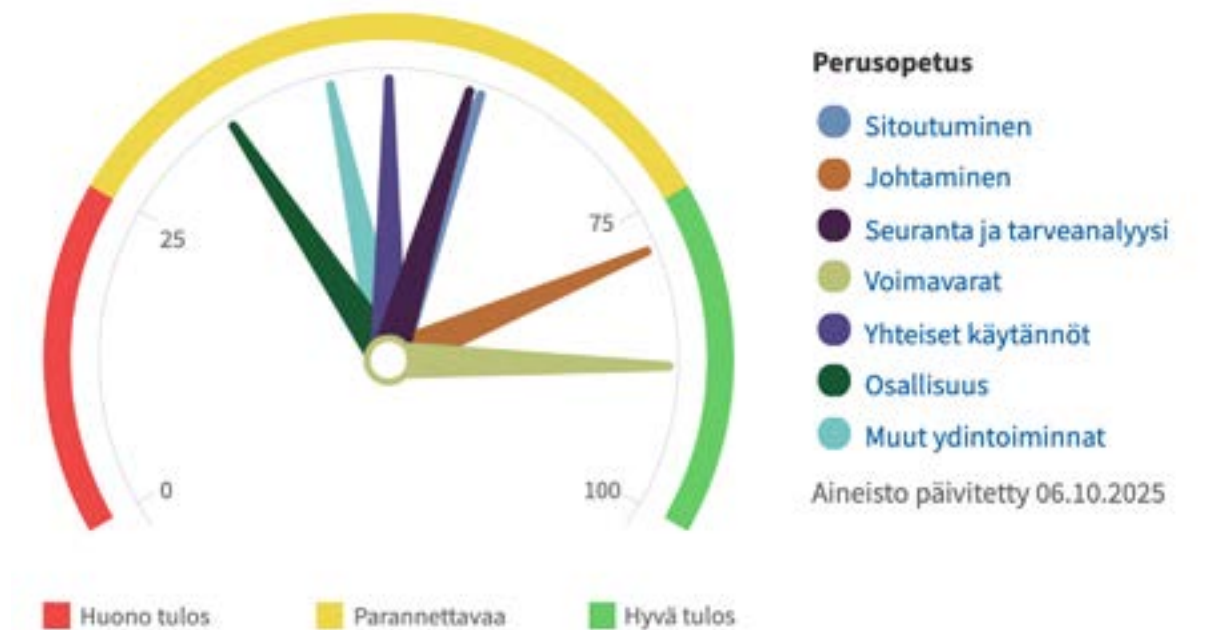
Tilastokeskus

Lukemat vuodelta 2023 (paitsi *2024)

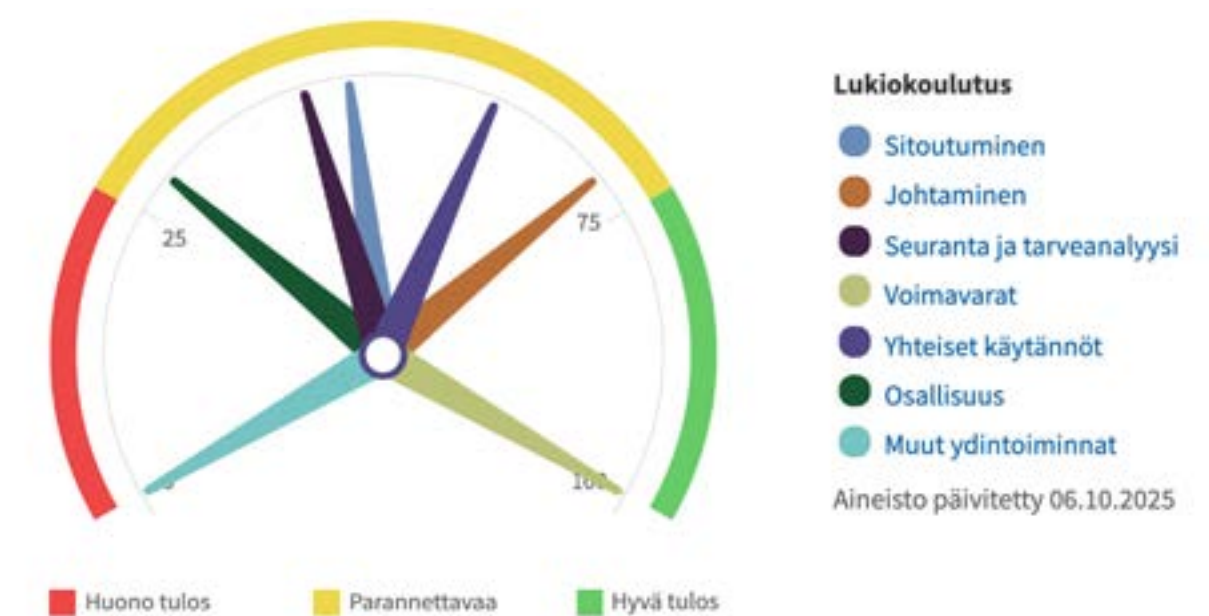
↑↓ Tilanne huonontunut   ↑↓ Tilanne parantunut   → Tilanne pysynyt ennallaan

Perusopetus

Lue lisää: Tulokset, perusopetus – TEAviisari

Lukiokoulutus

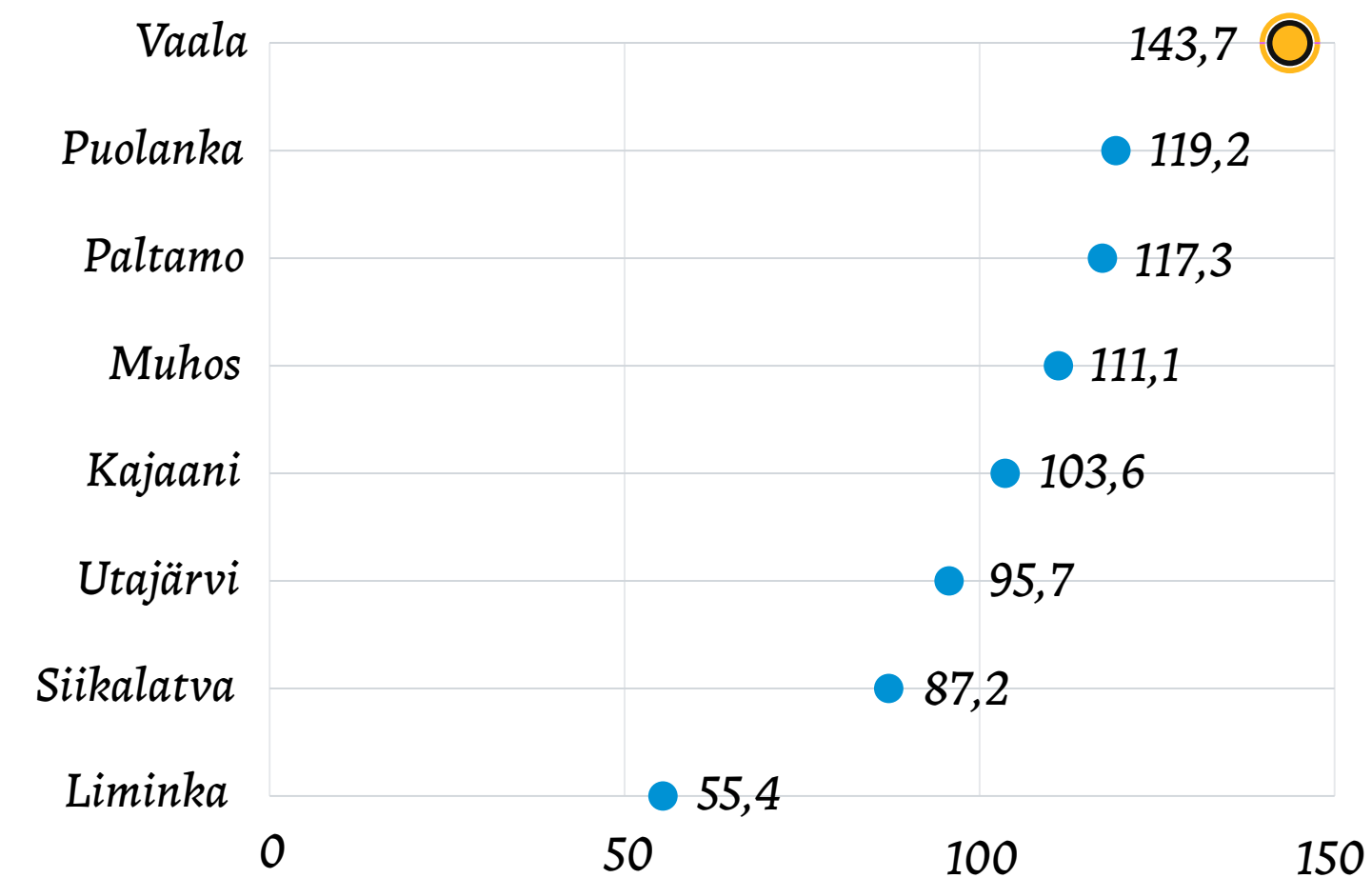

Lue lisää: Tulokset, lukiokoulutus – TEAviisari

Huono-osaisuus Vaalassa

Inhimillinen huono-osaisuus

Aluetasolla, kunnat, vuosi 2022

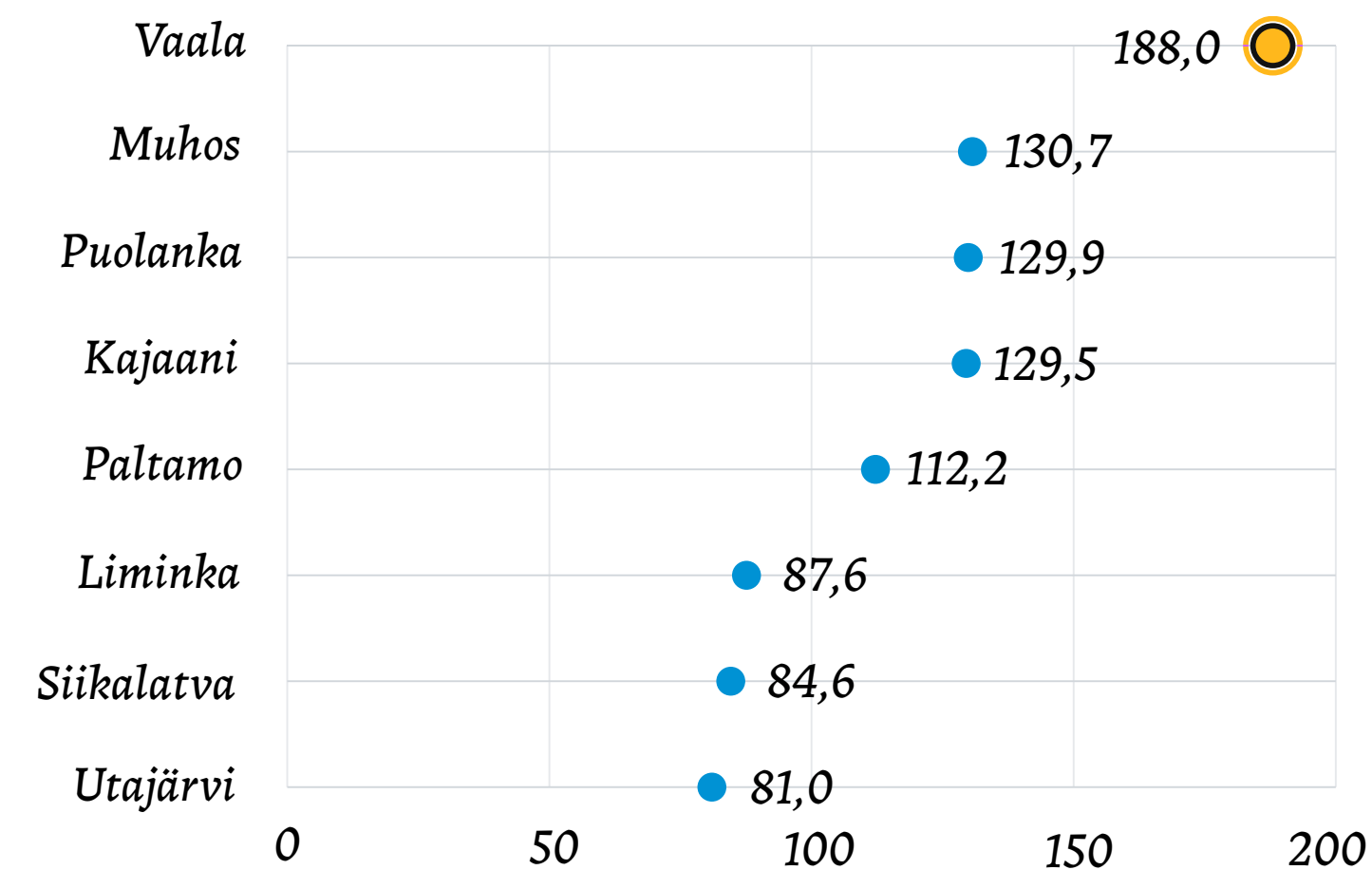

Inhimillisen huono-osaisuuden summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden yksilöllistä ulottuvuutta. Tarkastelussa on otettu huomioon mm. alkoholi- ja itsemurhakuolleisuus, itsensä yksinäiseksi tuntevien ja koulutuksen ulkopuolelle jäävien osuus, nuorisotyöttömyys, pienituloisuus sekä työttömien määrä.

Lähde: Diakonia-ammattikorkeakoulu (i.a.) Huono-osaisuus Suomessa -karttasivusto. Saatavilla 2.6.2025

Huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset

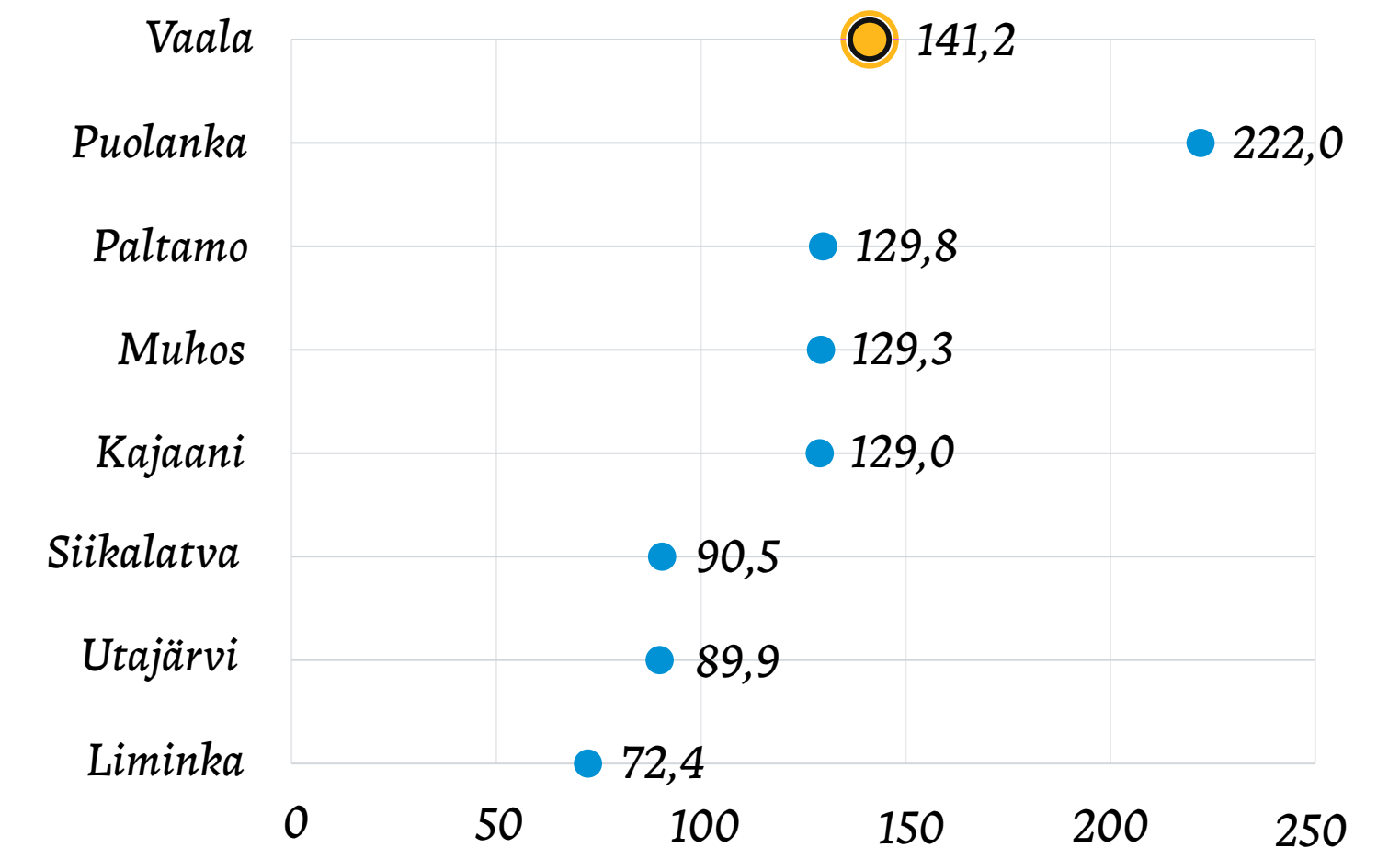
Aluetasolla, kunnat, vuosi 2022

Huono-osaisuuden sosiaalisten seurausten summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden vaikutuksia yhteisölle eli sosiaalista ulottuvuutta. Tarkastelussa on otettu huomioon mm. lastensuojeluilmoitukset ja kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat, rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus, poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset sekä päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syylliseksi epäillyt.

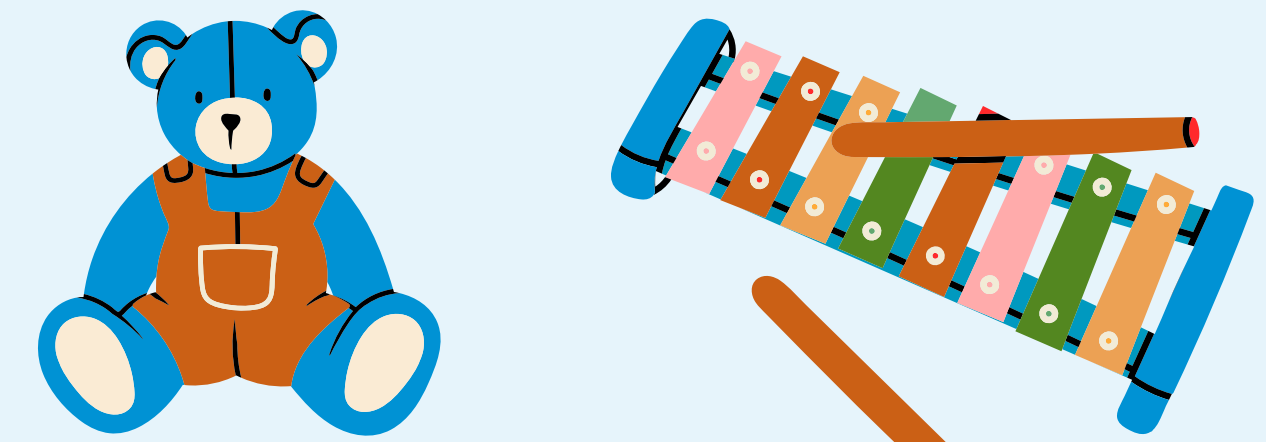
Huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet

Aluetasolla, kunnat, vuosi 2022

Huono-osaisuuden taloudellisten yhteyksien summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden taloudellisia vaikutuksia kuntataloudelle, eli taloudellista ulottuvuutta. Tarkastelussa on otettu huomioon mm. aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit, päihteiden vuoksi sairaalassa hoitettut potilaat, lastensuojelun laitostulot, täydentävää toimeentulotukea saavat sekä kunnan osarahoittama työmarkkinatuki.

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi

Kokee asioiden olevan hyvin elämässä

7-9-v. pojista	10-13-v. pojista
88 %	65 %
ja tytöistä	ja tytöistä
75 %	44 %

Viihtyy koulussa huonosti

7-9-v. pojista	10-13-v. pojista
25 %	27 %
ja tytöistä	ja tytöistä
20 %	40 %

Viihtyy kotona hyvin

7-9-vuotiaista
100 %
10-13-vuotiaista
85 %

1,3 % →

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (Pohde)

THL Sotkanet

11,9 %

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista*

THL Sotkanet

Voi harrastaa ja tehdä haluamiaan asioita tarpeeksi

7-9-v. pojista	10-13-v. pojista
100 %	75 %
ja tytöistä	ja tytöistä
67 %	63 %

Jaksaa huonosti herätä aamuisin kouluun

7-9-v. pojista	10-13-v. pojista
29 %	67 %
ja tytöistä	ja tytöistä
40 %	36 %

Tyytyväisiä omaan itseen

10-13-v. pojista
74 %
ja tytöistä
44 %

55,6 % ↑

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

THL Sotkanet

15,3 % ↑

0-17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä

THL Sotkanet

83.3 % ↑

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista*

THL Sotkanet

29 % ↑

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista*

THL Sotkanet

Lasten ja nuorten lukuihin lähde ZekkiPro 2024 : Vaala. Vastausprosentti 86 % 10-13-vuotiaiden ikäryhmästä, 7-9-vuotiaiden ikäryhmästä vastausprosentti 23 %

↑↓ Tilanne huonontunut   ↑↓ Tilanne parantunut   → Tilanne pysynyt ennallaan

Lukemat vuodelta 2024 (paitsi *2025)

Nuorten hyvinvointi

Lukuja 14–17-vuotiaista vaalalaisista nuorista

Tyytyväisiä elämään kokonaisuutena

Pojista Tytöistä
91 % 43 %

Jokin pitkäaikainen mielen sairaus tai oire, mikä haittaa elämää

Tytöistä
50 %

Ei syö koululounasta päivittäin

8. ja 9. luokan oppilaista** Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista**
39,9 % ↑ 32,1 % ↑

THL Sotkanet

58,1 % ↓

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista**

THL Sotkanet

31 % ↑

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista**

THL Sotkanet

Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % Pohteen alueella**

5,3 %

8. ja 9. luokan oppilaista

Haasteita arjen sujumisen kanssa

Pojista Tytöistä
9 % 43 %

Jokin pitkäaikainen kehon sairaus tai oire, mikä haittaa elämää

Tytöistä
50 %

On havainnut kunnassa viimeisen vuoden aikana nuuskan tai nikotiinipussien välittämistä alaikäisille

19 %

26,8 % ↑

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista*

THL Sotkanet

4,7 % ↓

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 13–17-vuotiaat, % vastaavasta väestöstä

THL Sotkanet

5,2 %

lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tyytyväisiä perheeseen ja läheisiin

Pojista Tytöistä
100 % 71 %

Tyytymättömiä omien vahvuuksien kehittämiseen

Tytöistä
36 %

Tyytymättömiä itseensä

Tytöistä
50 %

50 % ↓

Ei käytä alkoholia, % 8. ja 9. luokan oppilaista**

THL Sotksnet

30 % ↓

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

THL Sotkanet

13,7 %

ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

THL Sotkanet

Lähteet ZekkiPro 2024, vastausprosentti 48 % 14–17-vuotiaiden ikäryhmästä. Päihdetilannekysely 2024: 18 vuotta ja sitä vanhemmille, n=59

↑↓ Tilanne huonontunut   ↑↓ Tilanne parantunut   → Tilanne pysynyt ennallaan

Työikäisten hyvinvointi

129,6 ↓

Sairastavuusindeksi,
ikävakioitu*

THL Sotkanet

48,2 % ↓

Onnelliseksi itsensä
kokeneiden osuus (%),
20–64-vuotiaat (Pohde)

THL Sotkanet

137,3 ↓

Alkoholisairastavuus-
indeksi, ikävakioitu*

THL Sotkanet

0.9 % ↓

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti
saaneet 25–64-vuotiaat, %
vastaavan ikäisestä väestöstä

THL Sotkanet

50,1 % ↑

Elämänlaatunsa hyväksi
tuntevien osuus (%),
20–64-vuotiaat (Pohde)

THL Sotkanet

28 % ↓

Alkoholia liikaa käyttävien
osuus (%), 20–64-vuotiaat
(Pohde)

THL Sotkanet

52,3 % ↓

Terveysliikuntasuosituksen
mukaan liian vähän liikkuvien
osuus (%), 20–64-vuotiaat

THL Sotkanet

17,3 % ↑

Itsensä yksinäiseksi
tuntevien osuus (%),
20–64-vuotiaat

THL Sotkanet

17 % ↑

Päivittäin tupakka- tai nikotiini-
tuotteita käyttävien osuus (%),
20–64-vuotiaat (Pohde)

THL Sotkanet

48 %

on sitä mieltä, että kunnassa
käytetään liikaa alkoholia

24 %

on ollut viimeisen vuoden
aikana huolissaan läheisen
alkoholin käytöstä

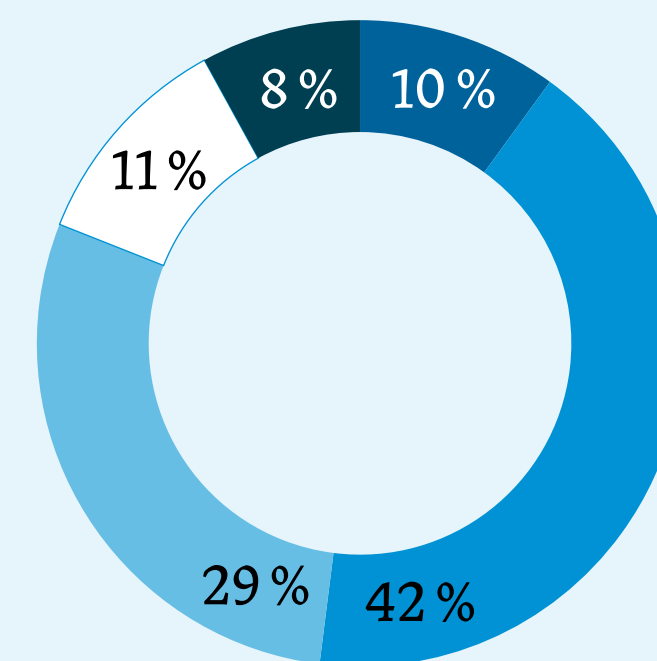
9 %

on ollut viimeisen vuoden
aikana huolissaan läheisen
huumausaineiden käytöstä

Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään 18–64-vuotiailla

- Erittäin hyvä
- Hyvä
- Ei hyvä eikä huono
- Huono
- Erittäin huono
- Ei osaa sanoa

Tärkein asia, joka saa 18–64-vuotiaan jaksamaan ja voimaan hyvin

1. Läheiset ihmissuhteet
2. Oma ja läheisten hyvinvointi
3. Luonto ja lemmikit
4. Mielekäs arki ja vapaa-aika
5. Työ

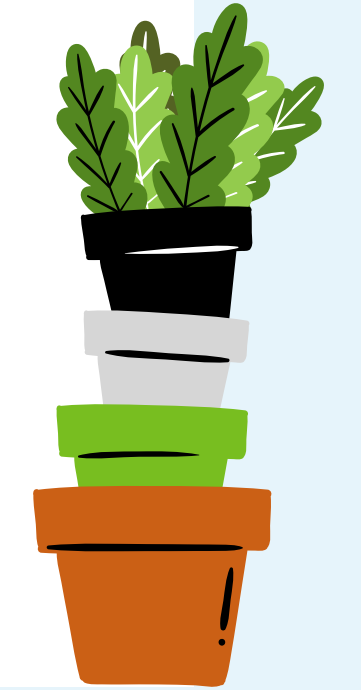
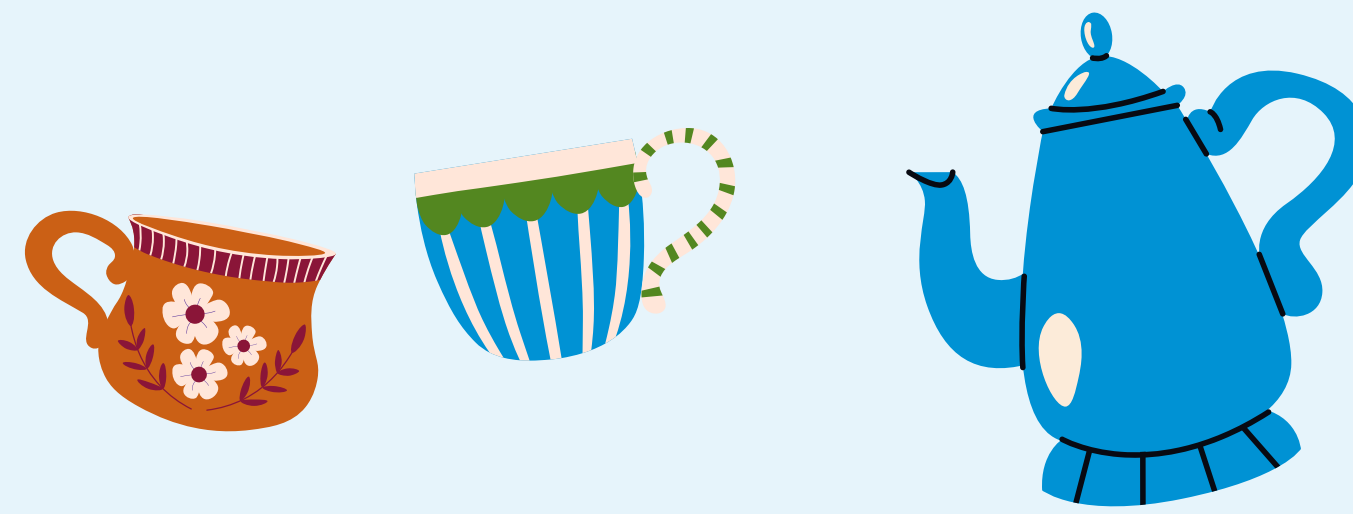
18–64-vuotiaiden elämän osa-alueet, joihin kaipaa pientä tai isoa muutosta

1. Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään
2. Muut ihmissuhteet
3. Avun ja palvelujen saanti silloin kun niitä tarvitsee
4. Kehon terveys
5. Liikunta ja fyysinen aktiivisuus

Lähteet: Päihdetilannekysely 2024: 18 vuotta ja sitä vanhemmille, n=59. Minun arkeni ja elämäni 2024: 18 vuotta ja sitä vanhemmille, n=152.

↑↓ Tilanne huonontunut   ↑↓ Tilanne parantunut   → Tilanne pysynyt ennallaan   Lukemat vuodelta 2024 (paitsi *2023)

Ikäihmisten hyvinvointi

49,2 % ↑

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

THL Sotkanet

1.4 % ↑

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

THL Sotkanet

53,1 % ↓

Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (Pohde)

THL Sotkanet

Tärkein asia, joka saa yli 65-vuotiaan jaksamaan ja voimaan hyvin

1. Läheiset ihmissuhteet
2. Terveys
3. Liikunta
4. Mielekäs vapaa-aika
5. Luonto

129,6 ↓

Sairastavuusindeksi, ikävakioitu*

THL Sotkanet

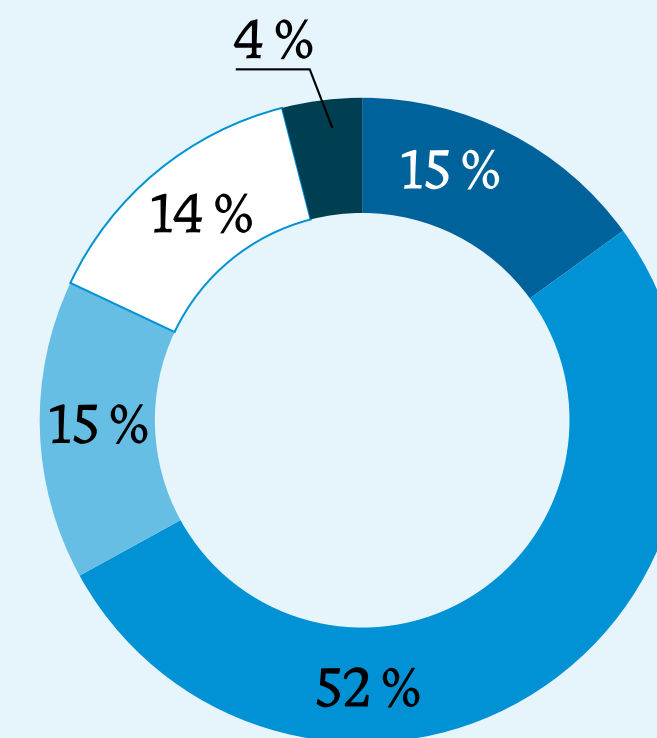
53,5 % ↓

Onnelliseksi itsensä kokeneiden osuus (%), 65-vuotta täyttäneet (Pohde)

THL Sotkanet

Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään yli 65-vuotiailla

■ Erittäin hyvä	□ Huono
■ Hyvä	■ Erittäin huono
■ Ei hyvä eikä huono	■ Ei osaa sanoa

Elämän osa-alueet, joihin yli 65v kaipaa pientä tai isoa muutosta

1. Avun ja palvelujen saanti silloin kun niitä tarvitsee
2. Kehon terveys
3. Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään
4. Uni ja lepo
5. Usko siihen, että tulevaisuus on hyvä

Minun arkeni ja elämäni -kysely vuonna 2024

↑↓ Tilanne huonontunut   ↑↓ Tilanne parantunut   → Tilanne pysynyt ennallaan

Lukemat vuodelta 2024 (paitsi *2023)

HYTE-kerroin, tulosindikaattorit

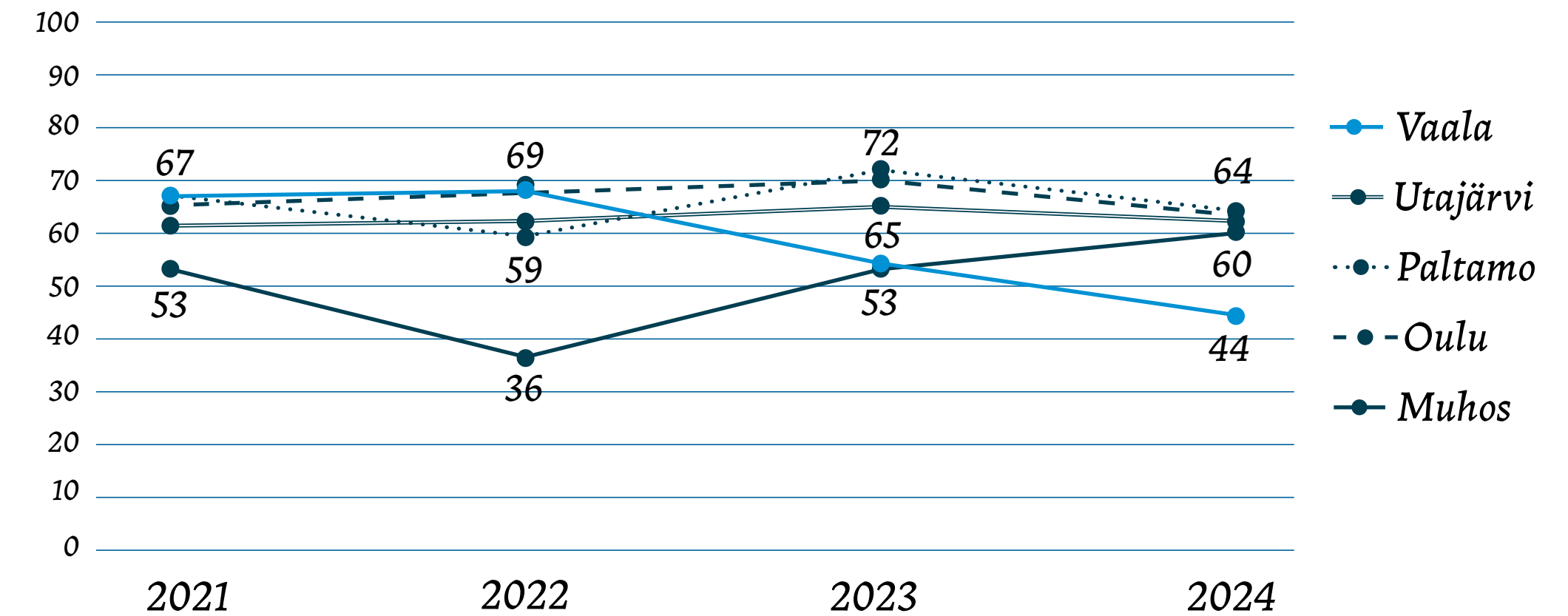
Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

Lue lisää: [Tulosindikaattorit – THL](#)

Tulosindikaattorit		
Ylipaino	Koettu terveys	Työkyvyttömyyseläke
Koulupudokkaat	Toimeentulotuki	Kaatumishoitojaksot

Skaalatut tulosindikaattorit 0-100	2021	2022	2023	2024
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä	36	64	58	27
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi	7	7	71	71
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat	46	39	60	24
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat	38	60	54	23
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat	64	73	31	48
Ylipaino	53	53	56	56

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Lähteet: THL Sotkanet

Yhteenveto ja johtopäätökset

Päättäneellä valtuustokaudella 2021–2025 tapahtui valtakunnallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä keskeisiä muutoksia ja tapahtumia, jotka vaikuttivat kunnissa tehtävään hyvinvointityöhön ja sen sisältöihin. Muutoksien ja tapahtumien vaikutukset näkyvät osin myös asukkaiden hyvinvointia kuvaavassa indikaattori- ja kokemustiedossa.

Koronaviruspandemia heikensi aiheesta jo julkaistujen tutkimusten mukaan monien hyvinvointia eri tavoin. Eriytyisesti mielenterveys, sosiaaliset suhteet ja taloudellinen hyvinvointi kärsivät. Koronapandemian juuri hellitettyä otettaan alkoi 24.2.2022 Venäjän täysimittainen hyökkäyssota Ukrainaan, mikä jatkuu edelleen. Sota on vaikuttanut heikentävästi osin samoihin hyvinvoinnin osa-alueisiin, joihin myös koronapandemia vaikutti. Huoli sodan laajenemisesta on tuttua meillä Vaalassakin, samoin sodan aiheuttamana taloudellinen epävarmuus sekä energian ja ruuan hinnan nousu. Varautuminen ja kotivara erilaisten häiriö- ja poikkeustilanteiden varalta ovat entistäkin tutumpia käsitteitä monille. Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään nousee esiin sekä työikäisten että ikäihmisten vastauksista (MAE2024), kun heiltä kysyttiin elämän osa-alueita, joihin he kaipaivat isoa tai pientä muutosta.

Samoissa ikäryhmissä myös itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus on entisessään lisääntynyt. Vaalalaisten nuorten osalta erityisen suurta huolta aiheuttaa 14-17-vuotiaiden tyttöjen pahoinvointi: itsetunnon ja resiliessin heikkous ja mielenterveysoireet (ZekkiPro2024). Sama ilmiö on tunnistettu laajemmaltikin Suomessa. Samoin nuorten syrjäytymisen ja osattomuuden kokemus on lisääntynyt, mikä näkyy myös Vaalaa koskevassa indikaattoritiedossa. Meillä Vaalassa lasten ja nuorten hyvinvoinnissa korostuu se, että mitä vanhemmaksi kasvetaan, niin sukupuolten väliset erot monella osa-alueella myös kasvavat.

Yksi keskeinen, kunnan hyvinvointityöhön merkittävästi vaikuttanut toimintaympäristössä tapahtunut muutos oli vuoden 2023 hyvinvointialueuudistus. Uudistuksen myötä Vaalassakin on lakkautettu monia sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalveluja tai niiden toteutusmuoto poikkeaa aiemmin totutusta. Rakenteiden ja toteutusmuotojen muutoksen myötä myös henkilövaihdoksia on tapahtunut, eivätkä kuntalaiset tapaakaan välttämättä enää entuudestaan tuttuja sote-toimijoita. Palveluiden saatavuuden heikentyminen näkyy myös työikäisten ja ikäihmisten muun muassa MAE-kyselyyn (2024) antamissa vastauksissa. Vaikka sairastuvuusindeksimme onkin hieman laskenut

edellisestä, niin se on edelleen korkea verrattuna koko maan ja Pohteen tilanteeseen. Lisäksi huomioitavaa on, että väestörakennetta ja ennustetta tarkastellessa lasten, nuorten ja työikäisen väestön määrä laskee ja samalla ikääntyneiden, erityisesti yli 75-vuotiaiden määrä on ennusteen mukaan nouseva. Yhä useampi ikäihminen asuu myös yksin. Väestön ikääntyessä tulee ottaa huomioon kasvava palveluiden tarve. Digitalisaatio luo uusia mahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, mutta samalla meillä Vaalassa on tärkeää muistaa ja huomioida tiettyjen väestöryhmiemme vielä varsin rajalliset mahdollisuudet digitalisten palveluiden itsenäiseen käyttöön.

Kunnan poikkihallinnollisen ja kuntarajat ylittävän hyvinvointityön tulee nyt alkaneellakin valtuustokaudella olla tietoon perustuvaa. Lisäksi meidän on kyettävä kunnassa vastaamaan mahdollisimman ketterästi ja vaikuttavasti erilaisiin, kuntalaistemme hyvinvointiin kulloinkin vaikuttaviin ajankohtaisiin ilmiöihin. Lisäksi meidän tulee hyvinvointityötämme kehittäessä huomioida nykyistä tilannetta paremmin tiettyjä, esimerkiksi TEA-viisareista esiin nousevia osa-alueita.

OSA 3

**HYVINVOINTISUUNNITELMA
VALTUUSTOKAUDELLE 2025–2029**

Vaala

LUONNOLLINEN VALINTA

Johdanto

Hyvinvointisuunnitelma rakentuu neljän strategisen painopisteen varaan. Painopisteet on valittu vaalalaisten hyvinvointia kuvaavan indikaattori- ja kokemustiedon pohjalta. Vaalan kuntastrategiassa tunnistetut ja määritetyt arvot ohjaavat kuntalaisten hyvinvointia edistävää työtä.

Strategisiin painopisteisiin nojaten on määritelty ikäryhmäkohtaiset päätavoitteet ja toimenpiteet seuraavalle nelivuotiskaudelle. Valtuustokauden mittaiset toimenpiteet on laadittu yleisellä tasolla ja niistä johdetaan vuosittaisiin hyvinvointisuunnitelmiin konkreettisia ja mahdollisimman vaikuttavia toimenpiteitä.

Tavoitteiden toteutumista ja niiden saavuttamiseksi määriteltyjen toimenpiteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain. Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit auttavat osaltaan tehtyjen toimenpiteiden vaikutusten arviointia.

Strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi tehdään poikkihallinnollisen yhteistyön lisäksi tiivistä yhteistyötä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen, seurakunnan, järjestöjen sekä muiden keskeisten yhteistyötahojen kanssa.

Strategiset painopisteet

Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään

Mielen hyvinvointi

Kokonaisturvallisuuden ja turvallisuuskyvykkyyden vahvistaminen

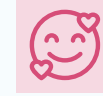

Elintavat ja fyysinen toimintakyky

VAALAN PÄIVÄKOTI

LAPSET JA NUORET

Vaala
LUONNOLLINEN VALINTA

Luotettavuus | Turvallisuus | Vastuullisuus | Rohkeus

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho/t	Mittarit/seuranta
Tyttöjen mielen hyvinvoinnin paraneminen 	<ul style="list-style-type: none"> Tyttöjen minäpystyvyyden ja itsevarmuuden tukeminen. Koulussa viihtymisen ja arjessa pärjäämisen tukeminen. 	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	<ul style="list-style-type: none"> ZekkiPro Kouluterveyskysely
Yhteisöllisyyden ja turvallisuuden kokemukset vahvistuvat 	<ul style="list-style-type: none"> Kiusaamista ehkäisevät toimenpiteet Monilukutaitoa ja tiedon hankintaa edistävät toimenpiteet Luodaan erilaisia mahdollisuuksia toisten kohtaamiseen ja yhdessä oloon 	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	<ul style="list-style-type: none"> Kiusaamiskysely ZekkiPro-kysely Kouluterveyskysely Yhteisöllisiin kohtaamisiin osallistuneiden nuorten määrä
Fyysinen aktiivisuus lisääntyy ja toimintakyky vahvistuu 	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan erityisesti vähän liikkuville lapsille ja nuorille sekä erityisryhmille edellytyksiä liikkumiseen. Laaditaan tietoon pohjaten liikkumista edistävä ohjelma ja juurrutetaan siinä määritettävät toimenpiteet osaksi toimialojen arkea. Hyvän ravitsemuksen ja ravitsemustietouden edistäminen Ehkäisevän päihdetyön toimenpiteet 	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto Tekninen osasto	<ul style="list-style-type: none"> Liikkumista edistävän ohjelman käyttöönotto, kyllä/ei MOVE!-mittaukset Kouluterveyskysely Liikunnan edistäminen kunnissa – TEA-viisari, pistemäärä
Nuorten talous- ja työllisyysosaaminen vahvistuu 	<ul style="list-style-type: none"> Taloudellista hyvinvointia edistävät toimenpiteet Nuorten työllistymistä edistävät toimenpiteet (esim. kesätyöseli) Asumisneuvonta 	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto Hallinto-osasto Vaalan Niska Oy	<ul style="list-style-type: none"> Jaettujen kesätyösetelien määrä Kesätyösetelillä työllistettyjen nuorten määrä Kysely nuorten kokemuksista kesätyöllistymiseen liittyen Asumistyytyväisyyskysely Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-v., % vastaavan ikäisestä väestöstä – Tilastokeskus
Lapsiperheiden rahat riittävät paremmin arkeen ja peruselämään 	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan aiempien lisäksi uusia, taloudellista hyvinvointia edistäviä toimintamalleja 	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto Hallinto-osasto	<ul style="list-style-type: none"> Minun arkeni ja elämäni -kysely

TYÖIKÄISET

Vaala

LUONNOLLINEN VALINTA

Luotettavuus | Turvallisuus | Vastuullisuus | Rohkeus

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho/t	Mittarit/seuranta
Arjen turvallisuus lisääntyy 	<ul style="list-style-type: none"> Lähisuhdeväkivallan ehkäisy Monilukutaitoa ja tiedon hankintaa edistävät toimenpiteet Asuinympäristön turvallisuutta lisäävät toimenpiteet Häiriö- ja poikkeusoloissa toimimisen kyvykkyyttä vahvistavat toimenpiteet 	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto Vaalan Vesi ja Lämpö Oy Vaalan Niska Oy	<ul style="list-style-type: none"> Minun arkeni ja elämäni -kysely
Fyysinen aktiivisuus lisääntyy ja työelämäpystyvyys vahvistuu 	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan tietoon pohjaten liikkumista edistävä ohjelma ja juurrutetaan siinä määritettävät toimenpiteet osaksi toimialojen arkea. Vahvistetaan liikuntaneuvontaa Hyvän ravitsemuksen ja ravitsemustietouden edistäminen Ehkäisevän päihdetyön toimenpiteet Vapaa-ajan liikkumista mahdollistavat toimenpiteet 	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto Hallinto-osasto Oulujärven kansalaisopisto	<ul style="list-style-type: none"> Liikkumista edistävän ohjelman käyttöönotto, kyllä/ei Työkyvyttömyysindeksi – Kela, THL Sairastavuusindeksi – Kela, THL Liikunnan edistäminen kunnissa – TEA-viisari, pistemäärä Kunnan liikuntapaikkoja käyttävien määrät Liikuntaneuvontaan osallistuneiden määrä
Osallisuus ja yhteisöllisyys lisääntyy 	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan aiempien lisäksi uusia mahdollisuuksia toisten kohtaamiseen Laaditaan osallisuusohjelma 	Hyvinvointiosasto Kansalaisopisto	<ul style="list-style-type: none"> Osallisuusohjelman käyttöönotto, kyllä/ei Kokemustiedon keruu kyselyllä
Mielen hyvinvointi lisääntyy 	<ul style="list-style-type: none"> Mieli ry:n Hyvän mielen kunta -työkalupakki Lähiluonnon tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen toiminnassa 	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto	<ul style="list-style-type: none"> Työkalupakin toimenpiteet käytössä, kyllä/ei
Työikäisten rahat riittävät paremmin arkeen ja peruselämään 	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan aiempien lisäksi uusia, taloudellista hyvinvointia edistäviä toimintamalleja Työllisyyttä ja työllistymistä edistävät toimenpiteet Asumisneuvonta 	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto Hallinto-osasto Vaalan Niska Oy	<ul style="list-style-type: none"> Minun arkeni ja elämäni -kysely Työttömien työnhakijoiden määrä Asumisneuvontaa saaneiden määrä Asumistyytyväisyyskysely
Vanhemmuuden resilienssi lisääntyy 	<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmuutta tukevat toimenpiteet Asumisneuvonta 	Hyvinvointiosasto Sivistosasto Vaalan Niska Oy	<ul style="list-style-type: none"> Minun arkeni ja elämäni -kysely ZekkiPro-kysely Kouluterveyskysely

IKÄIHMISET

Vaala
LUONNOLLINEN VALINTA

Luotettavuus | Turvallisuus | Vastuullisuus | Rohkeus

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho/t	Mittarit/seuranta
Arjen turvallisuus lisääntyy 	<ul style="list-style-type: none"> Kaatumisten ehkäisy Monilukutaitoa ja digiosaamista edistävät toimenpiteet Asuinympäristön turvallisuutta lisäävät toimenpiteet Ikäihmisille suunnattuja vuokra-asuntoja Häiriö- ja poikkeusoloissa toimimisen kyvykkyyttä vahvistavat toimenpiteet 	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto Vaalan Vesi ja Lämpö Oy Vaalan Niska Oy	<ul style="list-style-type: none"> Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset / 10 000 asukasta – THL Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä – THL Ikäihmisten asunnontarvekysely
Osallisuus ja yhteisöllisyys lisääntyy 	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan aiempien lisäksi uusia mahdollisuuksia toisten kohtaamiseen Laaditaan osallisuusohjelma 	Hyvinvointiosasto	<ul style="list-style-type: none"> Osallisuusohjelman käyttöönotto, kyllä/ei Kokemustiedon keruu kyselyllä
Fyysinen aktiivisuus ja toimintakyky säilyvät 	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan tietoon pohjaten liikkumista edistävä ohjelma ja juurrutetaan siinä määritettävät toimenpiteet osaksi toimialojen arkea. Vahvistetaan liikuntaneuvontaa Muistiterveyden edistäminen Liikkumista mahdollistavat toimenpiteet erityisesti lähiluontoa hyödyntäen Hyvän ravitsemuksen ja ravitsemustietouden edistäminen 	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto	<ul style="list-style-type: none"> Liikuntaneuvontaan osallistuneiden määrä Liikkumista edistävän ohjelman käyttöönotto, kyllä/ei Kunnan liikuntapaikkoja käyttävien määrät Ikäihmisten kuntosalivuoroja käyttävien määrä Kotona asuvien ikäihmisten määrä
Ikäihmisten rahat riittävät paremmin arkeen ja peruselämään 	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan aiempien lisäksi uusia, taloudellista hyvinvointia edistäviä toimintamalleja Asumisneuvonta 	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto	<ul style="list-style-type: none"> Asumisneuvontaa saaneiden määrä Asumistyytyväisyyskysely

LIITTEET

Vaala

LUONNOLLINEN VALINTA

Vaalan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2025–2029

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho/t	Mittarit/seuranta
Tehdään ehkäisevää päihdetyötä suunnitelmallisesti ja vahvistetaan yhteistyötä eri toimialojen ja muiden toimijoiden kanssa	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan vuosittaiset ehkäisevän päihdetyön tavoitteet vuosikellon muotoon Kokoonnutaan monialaisen EPT-ryhmän kanssa touko- ja marraskuussa Arvioidaan tehtyä työtä ja raportoidaan siitä vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä 	Hyvinvointi-suunnittelija Monialainen EPT-ryhmä	<ul style="list-style-type: none"> EPT-ryhmän kokoontuminen 2x/vuodessa; kyllä/ei Vuosikello vuosittain; kyllä/ei EPT-suunnitelman arviointi ja raportointi vuosittain hyvinvoinnin ja turvallisuustyön johtoryhmälle sekä päätäntätoimielimille; kyllä/ei
Tunnistetaan ja seurataan päihde- ja rahapelaamisen ilmiötä kunnassa	<ul style="list-style-type: none"> Kerätään kokemustietoa kuntalaisilta Seurataan saatavilla olevaa indikaattoritietoa Järjestetään Ilmiökahviloita (EHYT ry malli) Viestitään ilmiöistä sekä kokemustiedonkeruun tuloksista www-sivuilla, sosiaalisessa mediassa sekä paikallislehdessä 	Hyvinvointi-suunnittelija Monialainen EPT-ryhmä	<ul style="list-style-type: none"> Päihdetilannekysely (myös alle 18-vuotiaille) Minun arkeni ja elämäni -kysely Toteutuneet ilmiökahvilat; kpl, osallistujamäärä Ilmiökahviloiden muistiot Julkaisut www-sivuilla, sosiaalisessa mediassa ja paikallislehdessä; kpl
Varmistetaan, että ammattilaisilla on ajantasaista ja luotettavaa tietoa päihde- ja peli-ilmiöistä sekä puheeksi ottamisesta	<ul style="list-style-type: none"> Kartoitetaan henkilökunnan koulutustarpeita ja järjestetään tarvittavia koulutuksia 	Hyvinvointi-suunnittelija	<ul style="list-style-type: none"> Kysely koulutustarpeista toteutettu; kyllä/ei Koulutukset; kpl, osallistujien lukumäärä
Panostetaan nuorten päihteiden käytön sekä pelihaittojen ehkäisyyn, vanhemmuuden tukemiseen sekä eriarvoisuuden vähentämiseen	<ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan laadukasta ja tutkittuun tietoon perustuvaa päihde- ja pelikasvatusta Tarjotaan päihdeettömiä tiloja ja toimintaa, joissa vapaa-ajan viettäminen on turvallista Panostetaan huoltajien vanhemmuustaitojen tukemiseen esim. Perustana perhe -ryhmätoiminta Panostetaan alle 18-vuotiaiden päihteiden ostamisen ennaltaehkäisyyn (Pakka-toimintamalli) 	Sivistysosasto Hyvinvointiosasto Tekninen osasto	<ul style="list-style-type: none"> Toteutuneet päihde- ja pelikasvatustunnit; kyllä/ei Toteutuneet päihdeettömät tapahtumat; kyllä/ei Toteutuneet vanhemmuustaito-ryhmät; kyllä/ei Pakka-toimintamalli käytössä; kyllä/ei Kouluterveyskyselyn kuntakohtaiset tulokset
Edistetään aktiivisesti aikuisväestön hyvinvointia sekä ehkäistään päihteiden käyttöä ja pelihaittoja sekä eriarvoisuutta	<ul style="list-style-type: none"> Tarjotaan aikuisväestölle tutkittua tietoa, neuvontaa ja keskustelumahdollisuuksia päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen liittyen Tarjotaan päihdeettömiä kohtaamispaikkoja ja tapahtumia, joissa voi viettää aikaa, tutustua uusiin ihmisiin ja saada tukea hankalissa elämänvaiheissa 	Hyvinvointiosasto Hallinto-osasto	<ul style="list-style-type: none"> Päihde- ja rahapelihaitat osana viestintää; kyllä/ei Päihteidenkäytön ja rahapelaamisen puheeksiotto työllisyyspalveluissa ja kohtaamispaikkatoiminnassa; kyllä/ei Toteutuneet kohtaamispaikat; kpl, osallistujamäärä Toteutuneet päihdeettömät tapahtumat; kpl, osallistujamäärä

